

ZAKLJUČKI SEMINARJA ZSO:

Na vseh področjih našega narodnega življenja bomo nadaljevali delo za obstoj in razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem

Okrog 70 odbornikov in krajevnih zaupnikov iz vseh predelov južne Koroške se je zbralo na posvetovalnem in izobraževalnem seminarju, ki ga je ob koncu minulega tedna priredila Zveza slovenskih organizacij na Koroškem v hotelu Obir v Železni Kapli. Tekom treh dni so udeleženci v referatih in izčrpnih razpravah obravnavali probleme, s katerimi smo konfrontirani koroški Slovenci v vsakdanjem življenju, na narodno-političnem, kulturnem, gospodarskem in družbenem področju. Po izčrpnih diskusijah, ki je po široki udeležbi in globini obravnavanja pokazala izredno veliko zanimanje in zavzetost našega človeka za dogajanja v ožjem in širšem okviru našega narodnega življenja in delovanja, so bili oblikovani in sprejeti zaključki, ki bodo služili kot podlaga za bodoče delo v korist obstoja in vsestranskega enakopravnega razvoja slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

● Narodno-politični položaj

Udeleženci seminarja ugotavljajo, da smo se koroški Slovenci pod najtežjimi pogoji borili za osvoboditev izpod fašističnega jarma in za enakopravnost med narodi ter smo si s svojo borbo dejansko priborili člen 7

čelom te listine in smatra za potrebno, da se na to vprašanje opozori tudi udeležence beograjskega sestanka evropske konference o varnosti in sodelovanju. Iz tega vzroka zahtevamo od vlade čimprejšnji pristop k sporazumnemu reševanju z osrednjima organi-

občinskih volitvah leta 1979 čim več slovensko in nemško govorečih demokratov v občinske odbore, in to na različnih krajevnih listah, pa tudi v obstoječih avstrijskih političnih strukturah, v kolikor tako pri kandidatih za občinske volitve kakor v komunalni politiki priznavajo in upoštevajo enakopravnost slovenske narodne skupnosti.

Pri tem izhajamo iz spoznanja, da zgolj nacionalna orientacija omejuje tudi prizadevanja za narodne pravice, posebno pa uveljavljanje skupnih socialnih in gospodarskih interesov v občini. Kajti ožene političnega boja slovenske manjšine na zgolj nacionalno osnovo bi pomenilo zavestno zoževanje fronte naprednih sil in krepitev pozicije tistih elementov, ki so pobudniki procesa germanizacije in asimilacije.

Razprava je potrdila ugotovitev, da je borba za narodne pravice neločljivo povezana z borbo za socialno in splošno družbeno enakopravnost. To spoznanje izhaja tudi iz zgodovinskih in najnovejših izkušenj samostojne kandidature zgolj nacionalne stranke. Zaradi tega smo prepričani, da samostojen nastop koroških Slovencev pri deželnozborskih volitvah zgolj na nacionalni osnovi ne omogoča enakopravnega uveljavljanja na vseh družbenopolitičnih področjih ter celo bremeni akcijsko enotnost koroških Slovencev in onemogoča potrebno sodelovanje z demokratičnimi silami večinskega naroda.

Odločitev koroških Slovencev glede deželnozborskih volitev je zato mogoča samo v sporazumu med obema osrednjima organizacijama ob upoštevanju zgoraj navedenih spoznanj, zgodovinskih izkušenj in družbenopolitičnih potreb.

● Šolska in predšolska vzgoja

Za slovensko narodno skupnost trenutna ureditev na področju šolstva kot bistvenem odseku narodnega življenja

(Dalje na 8. strani)

● Občinske in deželnozborske volitve

Navzoči so soglašali, da se mora ZSO zavzeti za to, da bo prišlo pri

V „PRAVNI DRŽAVI“ AVSTRIJI:

Dvoličnost pravosodstva in množično kratenje človekovih pravic

Spričevalo, ki ga je torkova diskusija o človekovih pravicah v avstrijski televiziji izstavila Avstriji, je naravnost porazno: država, ki se tako rada ponaša s pravno ureditvijo in demokracijo in se zlasti rada postavlja v pozo tožnika proti drugim državam, zaradi kratenja človekovih pravic, namreč sama tako množično krati prav te pravice, da se leto za letom zvrsti na tisoče in celo desetisoče krivičnih primerov. Pri tem pa so bila področja, kjer so primeri kratenja pravic in diskriminacije najbolj pogosti in tudi najbolj krivični, omenjena le ob robu — namreč področja narodnih manjšin, tujih delavcev in rasizma.

Istega dne, ko je bila omenjena diskusija v avstrijski televiziji, pa je avstrijsko sodstvo poskrbelo tudi za nov primer zlorabe zakona in sodstva v namene, ki jih spričo njihove diskriminacijske narave moremo imenovati le krivične kratenje človekovih pravic.

Okrajno sodišče v Velikovcu je obsodilo dva slovenska mladince, ki sta bila obtožena, da sta nameravala na postajnem posloppu v Sinči vasi napisati gesla z zahtevo po izpolnitve člena 7 državne pogodbe.

● Ze samo dejstvo, da se taka akcija, ki povsod v svetu velja in je priznana kot demokratično sredstvo v politični borbi, obravnava kot kriminalno dejanje, predstavlja očitno diskriminacijo.

● Grobo kršenje z državno pogodbo zajamčene jezikovne enakopravnosti predstavlja odločitev sodišča, ki

je obtožencema odvzela pravico zagovora v slovenskem jeziku (formalistično dlakocepstvo okoli vprašanja, zakaj zahteva po slovenščini pred dotičnim sodiščem menda ni upravičena, samo dokazuje, kako krivična je sedanja „rešitev“ tozadevnega določila člena 71).

● Višek dvoličnosti pravosodstva in krivične diskriminacije pa je v tem, da sta bila slovenska mladince obsojena, čeprav sta „kaznivo dejanje“ samo nameravala zagrešiti — nemškonomacionalističnim in neonacističnim podiralcem uradnih dvojezičnih napisov pa se niti las ni skrilil, čeprav so s svojim vandalizmom ob Tafelsturm dejansko, organizirano in pred očmi policije brezobzirno kršili celo vrsto zakonov.

Seveda: takrat je šlo — vsaj tako je bilo vedno spet slišati — za izraz „volje ljudstva“. Koroški Slovenci pa po tej logiki in predvsem taki praksi torej ne smemo imeti svoje „volje ljudstva“. Nemški nacionalisti niso bili kaznovani, čeprav so se borili proti zakonu in proti spoštovanju mednarodne pogodbe; ko se Slovenci borimo za izpolnitev člena 7, pa se naša borba kriminalizira in se nas sodi.

Ali ni ob vsem tem naravnost nesramno, če se Avstrija, ki sama tako brezobzirno izvaja krivično diskriminacijo ter množično tepta človekove pravice, postavlja v pozo tožnika napram drugim državam? Družba, ki dopušča takšno dvoličnost, je gnala in moralno propadla.

ZVEZA SLOVENSKEH ORGANIZACIJ
NA KOROŠKEM

NARODNI SVET
KOROŠKIH SLOVENCEV

pozivata na

Pohod

po dvojezični Koroški
od Pliberka do Brda

v nedeljo 4. decembra 1977

- za človekove pravice
- za člen 7
- proti zakonu o narodnih skupnostih
- proti zoževanju demokratičnih pravic v Avstriji
- proti psihičnemu terorju in proti političnim procesom
- za enakopravno gospodarsko pospeševanje južne Koroške

Pohod bo z osebnimi avtomobili in ob vsakem vremenu.

Zbirališča in časi odhoda:

Pliberk, pred posojilnico, ob 7.30 uri

Borovlje, glavni trg, ob 9.45 uri

Celovec, neasfaltirani parkirni prostor pred kolodvorom, ob 9.30 uri

Loče, gostilna Pušnik, ob 11.30 uri.

Zaključna prireditev bo na Brdu pri Šmohorju.

Nadaljnje informacije dobite pri krajevnih organizacijah in po telefonu: (0 42 22) 32 5 50, (0 42 22) 72 5 65, (0 42 22) 84 9 24.

Dan republike v SFRJ

V Jugoslaviji bodo prihodnji teden obhajali Dan republike — največji praznik jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki se ob tem dnevu še posebej spominjajo zgodovinskega pomena II. zasedanja AVNOJ l. 1943, na katerem so bile sprejete pomembne smernice za nadaljnji boj proti fašističnim okupatorjem, predvsem pa tudi položeni temelji nove Jugoslavije.

Sklepi takratnega zbora svobodno izvoljenih predstavnikov vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti so omogočili, da je Jugoslavija uspeš-

no in zmagovito izbojevala svoj narodnoosvobodilni boj, bili pa so tudi izhodišče vsemu tistemu edinstvenemu razvoju, ki ga je zabeležila Jugoslavija po osvoboditvi. Današnji sadovi takratnega osvobodilnega boja in socialistične revolucije so v pravi pomeni besede epohalni — ne le za Jugoslavijo in njene ljudi same, ampak tudi v širokem mednarodnem, najširšem svetovnem merilu. Sistem socialističnega samoupravljanja, ki ga v Jugoslaviji že uspešno uveljavljajo, je za druge države in narode še vizija: kajti ta sistem je poleg klasičnih svobodnih in pravic izoblikoval in zagotovil predvsem tudi svobodo delovnega človeka, da sam upravlja in odloča o svojih interesih in da hkrati odloča o skupnih in splošnih družbenih interesih.

Dan republike bodo v Jugoslaviji tudi tokrat praznovali ne le s slavlji in manifestacijami, temveč predvsem tudi z delovnimi zmagami. Po vseh republikah bodo v teh dneh odpravljali nove objekte; veselili se bodo novih cest, novih šol, novih otroških vrtcev, novih socialnih ustanov in najrazličnejših drugih pridobitev. Dan republike pa bo seveda veljal tudi spominu tistih junakov, ki so izkravali v borbi za vse tisto, kar danes ima današnja generacija in bodo imeli bodoči rodovi.

Letošnje praznovanje Dneva republike bo še posebno svečano, saj bo potekalo v znamenju Titovih jubilejev, v znamenju človeka, revolucionarja in državnika, ki je že za časa življenja zgodovina. Njegove edinstvene zasluge za osvoboditev in razvoj Jugoslavije ter za uresničitev bratstva in enotnosti vseh njenih narodov in narodnosti so doma in v svetu prav tako znane in priznane, kot pa so v široki človeški družini deležne občudovanja in hvaležnosti njegova prizadevanja, ki jih dolga desetletja vlaga v stvar miru, enakopravnih odnosov med državami ter vsestranskega napredka človeštva.

kot popravo nam prizadejane nacionalne škode in v zaščito nadaljnjega obstoja in neoviranega razvoja slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Zato se nikakor ne moremo sprijazniti s trenutno obliko rešitve člena 7, ki ni uresničitev manjšinsko-zaščitnih določil državne pogodbe, marveč enostranska notranja ureditev, ki dejansko uzakonjuje možnosti nadaljnje denacionalizacije slovenske manjšine.

Odločno odklanjamo vse poskuse kriminalizacije borbe koroških Slovencev. Pisanje borbenih demokratičnih gesel je pri vseh socialnih in nacionalnih osvobodilnih gibanjih v svetu splošno priznana oblika boja in demokratičnega izražanja socialnih in nacionalnih zahtev. Zato z vso ostrino obsojamo policijsko in sodnijsko zasledovanje oseb, ki niso storile nič drugega, kar delajo vsi, ki drugače ne pridejo do pravice, s tem, da so na demokratični način opozarjale javnost na nerešene probleme. Sojenje ne osebami ni nič drugega kakor poskus splošne kriminalizacije borbe slovenske narodne skupnosti in pomeni grob poseg v demokratične pravice socialno in nacionalno odvisnih in šibkih, ki naj bi pod tem pritiskom klonili in se odpovedali svojim legitimnim pravicam.

Nerešenih nacionalnih in splošno demokratičnih vprašanj se ne da rešiti z nedemokratičnim pritiskom, niti ne z več kot dvomljivimi političnimi procesi in še najmanj s silo, marveč samo z dejansko zadovoljivo rešitvijo. Najboljši garant miru in varnosti meja je vedno bilo in bo zadovoljno ljudstvo v posesti socialne in nacionalne enakopravnosti — to je eno najvažnejših spoznanj druge svetovne vojne, ki se še prav posebno izraža v sklepih listini Helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi.

Zveza slovenskih organizacij je prepričana, da trenutna manjšinska zakonodaja v Avstriji ne odgovarja na-

Ta teden se nadaljuje val političnih procesov, ki jih avstrijske oblasti uprizarjajo proti pripadnikom slovenske narodne skupnosti na Koroškem z namenom, da bi ustrahovale našega človeka in kriminalizirale našo pravično borbo za dosledno izpolnitev pravic, ki so nam zajamčene v državni pogodbi. S tem vprašanjem so se bavili tudi udeleženci seminarja ZSO v Železni Kapli in je predsednik dr. Franci Zwitter v svojem referatu tozadevno med drugim naglasil naslednje:

Procesi, ki stojijo pred nami, so motivacija za akcijo, ki je sposobna, da mobilizira vse naše ljudi in demokratične sile. Če je težko mobilizirati ljudi za stvar, ki jim niso blizu — saj je celo prišle manjšin včasih težko prepričati o pomenu dvojezičnih napisov za manjšino,

Politični procesi ogrožajo demokracijo

še manj razumevanja za take zahteve pa ima npr. avstrijski demokrat, ki čestokrat ne razume niti borbe za enakopravnost slovenskega jezika pred sodišči in uradi, češ saj vsi znate in razumete tudi nemški jezik — toda vsi iskreni demokrati in zlasti sleherni naš človek pa se zaveda nevarnosti političnih procesov za obstoj in nadaljnji razvoj demokracije. Ti procesi namreč dejansko ogrožajo demokracijo, saj so vsi obtoženi samo zaradi tega, ker so se za opozorilo javnosti na nereseno manjšinsko vprašanje poslužili oblike in načina borbe, ki se jih poslužuje ves demokratični svet. Teptanje demokratičnega načina izražanja nacionalnih ali socialnih zahtev pa je zadeva, ki je demokratično nastrojen človek ne razume, zaradi česar je pripravljen, da gre v borbo za obrambo demokratičnih pravic, ki so danes ogrožene tukaj, jutri pa že lahko kje drugje.

Zavedajmo se, da topot ne smemo mirovati: danes gre za pravice demokratičnega izražanja nacionalnih zahtev, jutri pa za socialne in osnovne demokratične pravice! Zato ne moremo in ne smemo biti tihi in mirni, ko postavljajo na zatožno klop naše ljudi, ki kakor Solani niso storili nič drugega kakor da so preprečili nepotreben, nedemokratičen akt, ki je v osnovi naperjen proti pravicam slovenske narodne skupnosti. S tem pa na zatožno klop niso postavljeni le selski fantje, marveč vsa naša narodna skupnost, ki je prav tako bojkotirala pretevanje in katere demokratično borbo hačejo s temi procesi kriminalizirati. Naša borba pa je upravičena, ker gre za uresničitev pravic, ki nam grejo po državni pogodbi. Zato se tudi upravičeno postavljamo v bran proti taki kriminalizaciji naše borbe in bomo v ta namen mobilizirali vse naše ljudi in apelirali tudi na avstrijske demokrate — kajti udarec, ki velja danes nam, velja lahko že jutri njim. Če je kje potrebna solidarnost, potem v obrambi demokracije in njenega razvoja. In če eno leto po pretevanju nekaj ugotavljamo, potem to, da se prav ob našem vprašanju meri stopnja demokracije v naši državi. To pa je vzrok dovolj, da mobiliziramo ob procesih slehernega našega človeka in vse demokrate v Avstriji.

Pri vseh teh procesih gre za izrazite politične procese; saj obdolženci priznajo dejanje, le ne priznajo in ne morejo priznati kriminalnega nagiba, ki se jim podkiva, čeprav je dobro znano, da gre za zgolj politična dejanja, za izraze politične borbe, za politična opozorila avstrijski in svetovni javnosti. Zato se bo ob teh procesih videlo, ali je država pripravljena tudi naši narodni skupnosti priznati pravico političnega izražanja svojih narodnostnih zahtev — ali pa hoče s kriminalizacijo teh dejanj kriminalizirati celotno našo narodnostno borbo in na ta način pritiskati na našega človeka, da kloni in se odpove nadaljnji borbi.

Tako je treba gledati na te procese z razliko od procesa proti tajniku NSKS Waraschu. Tudi tam je šlo za politično ozadje, toda za umetno konstruirano, v kolikor policija in javno tožilstvo nimata drugih dokazov, ki pa jih očito nimata, ker bi jih sicer vendar uporabila pri procesu. Tako pa je treba z vso resnostjo ugotoviti: na tak način se da onemogočiti in diskreditirati vsakega našega človeka, vsakega našega vodilnega funkcionarja — kaj zadostuje, da nekdo nekaj trdi in to trditve podkrepí s kriminalnim dejanjem in že dela policijska in sodna mošničarija. In kdo jamči, da bi tudi naslednja žrtev take obtožbe imela srečo?

Naš odgovor na take metode more in mora biti samo ta, da zahtevamo, da odgovorni z vso natančnostjo preverijo vsa ozadja in vse okoliščine in če ne morejo dognati in dokazati, kar so neodgovorno razglašali kot resnično že pred procesom, da potem ukrepajo brez obzira na osebe, pa naj so v še tako visokih funkcijah. To zahtevamo ime in naloga pravne države, še prav posebno pa zahteva to položaj naše narodne skupnosti, ki je upravičeno zgubila zaupanje v pravne ustanove, kjer je kaj takega mogoče.

Ne dovolimo da bi našo borbo kriminalizirali

Vzporedno z valom političnih procesov proti pripadnikom slovenske narodne skupnosti na Koroškem se tudi na raznih drugih področjih trudijo, da bi naš upravičeni boj za narodno enakopravnost kriminalizirali. V ta okvir predvsem spadajo tudi poskusi, da bi odgovornost in krivico za razne dinamične atentate zvalili na Slovence in jih tako ožigosali za tiste, ki ogrožajo mir v deželi. Nekateri počenajo to še „po ovinkih“, drugi take atentate kar neposredno spravljajo v povezavo s Slovenci ter kričijo o slovenskem ekstremizmu in celo terorizmu, ne da bi za svoja nizkočrna podtikavanja imeli vsaj najmanjši dokaz.

V tej smeri se je v zadnjem času posebno „odlikovala“ koroška FPÖ, ki je od notranjega ministra zahtevala kar posebno policijsko skupino s posebno nalogo preiskovanja takih atentatov. V katero smer je naravnana njena tozadevna gonja, kaže tudi izjava predsednika koroške FPÖ Ferrari-Brunnenfelda, ki je na nekem zborovanju v Podkloštru notranjemu ministru Lancu očital slabo informiranost o razmerah na Koroškem: ministru trditev, da pri slovenskih demonstracijah na Koroškem ne sodelujejo jugoslovanski državljani, je Ferrari-Brunnenfeld zavrnil z opozorilom, da so na lansko odkrite partizanskega spomenika na Robežah pripeljali več kot 2000 udeležencev iz Slovenije. Slovenci in Jugoslovani smo v obeh teh ljudeh torej nevarni elementi, proti katerim je treba nastopiti z vso ostrino policijske države.

Toda „postopno izgrajevanje policijskega aparata pod pretvezo

skrbi za varnost prebivalstva v svojem učinkovanju samo prispeva k še večjemu ustrahovanju prebivalstva,“ je poudaril tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser v izjavi za Sindok v zvezi z zahtevami FPÖ. Skrbeti za varnost v deželi ne pomeni ustvariti specialno enoto s posebnimi pooblastili, kakor tega tudi ne pomeni stalna prisotnost nešteti žandarmerijskih patrulj na južnem Koroškem, kar predstavlja za nadzorovano prebivalstvo samo večji pritisk. „Skrbeti za varnost pomeni odpraviti vzroke stalne konfliktna situacije, to se pravi izgrajevati in priznati vse demokratične pravice, ki lahko zagotovijo mirno sožitje slovensko in nemško govorečega prebivalstva.“

Zanimiva knjiga

o problematiki južne Koroške

Prihodnji teden bo javnosti predstavljen knjiga z naslovom „Raumplanungsgespräch Südkärnten“, ki jo je izdal Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu. V knjigi so zbrani referati in dokumentacija prostorsko-načrtovalnega pogovora o južni Koroški, ki je bil v začetku tega leta na Dunaju v sodelovanju Slovenskega znanstvenega inštituta in je pri njem sodelovala vrsta vidnih poznavalcev te problematike. Knjiga, ki obsega 198 strani ter so posamezni referati in diskusije dopolnjeni s številnimi kartami in ilustracijami, stane 90 šilingov in jo lahko naročite pri Slovenskem znanstvenem inštitutu, Celovec, Bahnhofstraße 38. Podrobnosti bomo o zanimivi knjigi še poročali.

„Velika naklonjenost“

Pri celovski Kleine Zeitung se zelo radi pohvalijo, da so naklonjeni koroškimi Slovincem. Tudi na nedavnem diskusijskem večeru v Plikerku, kjer so razpravljali o vprašanju, „ali je sprava mogoča“, je vodja celovškega uredništva Kleine Zeitung Heinz Stritzl očitek, da koroški nemški tisk s svojim poročanjem vnaša nemir med ljudstvo (tozadevni diskutant šolski ravnatelj Vauti je pri tem posebej navajal Kleine Zeitung), zavračal s trditvijo, da nudi njegov list vedno tudi Slovincem prostor za komentarje.

Isti Stritzl od Kleine Zeitung je pred kratkim takole „utemeljeval“, zakaj njegov list ni objavil pisma bralke, ki je kritično pisala o zlorabljanju vsakoletnih proslav ob 10. oktobru za razpihovanje nacionalne mrznje in vnašanje nemira med pre-

bivalstvo: „Sehr geehrte Frau...! Die Redaktion bestätigt den Erhalt Ihres Leserbriefes, der mittlerweile in einem Konkurrenzblatt (ne vemo, koga je s tem mislil, vsekakor pa smo predmetno pismo bralke objavili tudi v našem listu — op. ured.) erschienen ist. Obwohl wir den Leserbriefen sehr viel mehr Raum geben, als andere Blätter, ist es uns nicht immer möglich, sofort Einsendungen zu veröffentlichen. So erging es uns in Ihrem Fall. Wir bitten Sie um Verständnis, da wir nicht nachhaken wollen und verbleiben mit besten Grüßen — Heinz Stritzl.“

Kaj je zdaj večje pri Kleine Zeitung: ali strah, da bi šepala za drugimi, ali naklonjenost napram Slovincem? V enem je šepavost na vsak način opaziti, namreč v tem, da dejanja šepajo za besedami.

Neizpolnjene obveznosti

Kljub izjavam in obljubam avstrijskih politikov se položaj slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji ni izboljšal, ugotavlja ugledni beograjski dnevnik „Politika“. List opozarja, da zakon o narodnih skupinah upošteva samo 13 dvojezičnih občin od skupno 35 na Južnem Koroškem, toda avstrijske oblasti niti določil teh zakonskih norm ne upoštevajo, saj je od 91 v omenjenem zakonu določenih krajev doslej le 9 krajev dobilo dvojezične napise.

Politika piše, da avstrijske oblasti dopuščajo zastraževanje in pritisk na pripadnike slovenske manjšine na Koroškem s ciljem njihove asimilacije. Zato so koroški Slovenci prisiljeni, da skupaj z avstrijskimi demokrati okrepijo borbo za zaščito človekovih pravic in uresničitev posebnih jamstev iz državne pogodbe.

Podobno neizpolnjevanje prevzetih pogodbenih obveznosti pa so v teh dneh ugotavljali tudi člani komisije zveznega izvršnega sveta SFRJ za ugotavljanje stanja grobov in spominskih obeležij padlim v 2. svetovni vojni na ozemlju Avstrije. Omenjena komisija, ki opravlja svoje delo na podlagi člena 19

Perfidnost brez primere

V zadnjem času se je zunanji minister Pahr v zvezi z manjšinskim vprašanjem znebil cele vrste izjav, ki so bile vse izravnanne na določen namen — s potvarjanjem dejstev zavajati domačo in mednarodno javnost. Pri tem se je značaj izjav vidno stopnjeval in dosegel pri zadnji naravnost perfidnost, ki nima primere.

Prvi del te izjave je minister Pahr izkoristil za „popravo“ skrajno slabega vtisa, ki ga je nekaj dni prej napravil z zagotovitvijo, da glede manjšinskega vprašanja med Avstrijo in Jugoslavijo ni nobenih stikov. Sedaj je namreč „obžaloval“, da med zasedanjem OZN ni bilo časa za daljši pogovor z jugoslovanskim zunanjim ministrom Miničem, kateremu da bi rad pojasnil, da je Avstrija s sedmojulijsko zakonodajo izpolnila svoje obveznosti iz člena 7 državne pogodbe. (Lahko si predstavljamo, kako bi Miniča razveselil s takšnim razodetjem, kakor tudi ni težko ugotoviti, kakšen bi bil odgovor.)

Toda minister Pahr tokrat ni ostal pri neresnični trditvi o izpolnjenem členu 7, marveč se je spozabil tako daleč, da je zatrjeval, da je bila sedmojulijska zakonodaja „v kar največji meri“ oblikovana „v dogovoru“ s slovensko manjšino. Tukaj pa je nesramnosti dovolj, gospod minister! Zakaj ne pove resnice o pogajanjih, ki so potekala vendar pod čisto določenimi pogoji: da ne pride do pretevanja. Pod tem pogojem so bili slovenski predstavniki pripravljeni na pragmatično reševanje in bi bili potem, ko bi dosegli globalno rešitev manjšinskega vprašanja, pripravljeni tudi sodelovati v sovetih. Toda čim so se pokazali prvi obrisi takih rešitev, so bila pogajanja prekinjena pod pritiskom nemških nacionalistov, kar je minister Pahr sam priznal, ko se je v Vidmu srečal s predsednikom obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev: „Pogovori nimajo več smisla, ker koroški nacionalisti vztrajajo pri preštevanju.“

Zakaj minister Pahr tega ne pove, zakaj raje govori neresnico? Perfidnost pa je zlasti v tem, ko zdaj trdi, da je bila sedmojulijska zakonodaja oblikovana v sporazumu z manjšino, s tem pa v javnosti skuša napraviti vtis, da manjšina sedaj odklanja celo „rešitve“, ki jih je prej sama zahtevala in sooblikovala.

Toda s tem si minister le sam piše sprječevalo o svojih moralnih vrlinah.

Drugod reševanje pri nas pa zaostrovanje

Uradna delegacija SR Slovenije je pred nedavnim obiskala avtonomno pokrajino Trident; to je bil prvi obisk tej italijanski pokrajini ne le iz Slovenije, marveč sploh iz Jugoslavije. To je bilo med obiskom tudi vedno spet poudarjeno, prav tako pa je bila ob vsaki priložnosti naglašena tudi želja po sodelovanju pri čemer so se sklicevali na tesne zgodovinske vezi med obema deželama in v tej zvezi še posebej poudarjali skupni boj proti nacifašizmu.

Delegacija, ki jo je vodil podpredsednik skupščine SR Slovenije Beno Zupančič, je med svojim obiskom imela tudi priložnost, da se je podrobneje seznanila z uresničevanjem avtonomije v skladu z južnotirolskim „paketom“. Vodja slovenske delegacije je tudi izrecno

poudaril, da jim je obisk nudil priložnost „spoznati, kaj je zahtevala Avstrija od Italije za zaščito nemške manjšine na Južnem Tirolskem in to primerjati s tistim, kar daje Avstrija slovenski manjšini na Koroškem.“ Pri tem je podpredsednik slovenske skupščine tudi naglasil, da se vprašanja slovenske manjšine v Italiji in na Madžarskem pravično rešujejo, medtem ko se v Avstriji nenehno zaostroejo.

V luči takih ugotovitev se samohvalne izjave avstrijskih predstavnikov nedvomno razkrinkajo kot tisto, kar v resnici so: zavestne laži, namenjene zavajanju domače in mednarodne javnosti. Kajli kdor trdi, da sedanja ureditev predstavljaja izpolnitev člena 7 državne pogodbe, namenoma govori neresnico.

ČUDNO ZAVEZNIŠTVO:

CIA in duhovniki

Da se ameriška obveščevalna služba CIA poslužuje ne le vseh dopustnih, temveč tudi najrazličnejših nedopustnih sredstev v svoji nečedni dejavnosti, to je ne le več ali manj upravičenega ali vsaj sprejemljivega vohlanja po svetu, pač pa tudi rušenja nje in njenim gospodarjem neljubih sistemov (zrušenje demokratič-

nega naprednega Allendejevega režima v Čilu je le eden izmed značilnih primerov), je splošno znano. Po vseh teh praksah bi skoraj lahko rekli, da so njene metode postale že skoraj logične, pa čeprav so pogosto tudi zločinske.

Dosti manj „logično“ pa je, da stopajo v njeno službo tudi predstavniki katoliške cerkve. Samo leta 1976 je CIA „sprejela v službo“ štirinajst duhovnikov in misijonarjev, ki so na njen račun vohunili oziroma vohljali v deželah tretjega sveta. O tem so razpravljali celo v ameriški komisiji, katere naloga je nadzirati vladne operacije doma in v svetu. Iz krogov CIA pa se je zvedelo, da so si omenjeni predstavniki katoliške cerkve našli še nadaljnjih dvajset sodelavcev.

Seveda pa ti „Kristusovi namestniki“ na zemlji tega svojega nečednega posla niso delali zastonj; vsaj ne vsi. Iz samih krogov CIA se je zvedelo, da je ameriška vohunska služba v šestih ali sedmih primerih izplačala „osebju verskih skupnosti“ plače in nagrade ali pa jim dala ustrezno pomoč za kritje stroškov pri opremljanju njihovih „ustanov“. Kakor poroča rimska agencija „Relazioni religiose“, je v šestdesetih letih večina duhovnikov in misijonarjev, ki jim je CIA poverila razne tajne naloge, delovala proti komunističnim in drugim naprednim organizacijam v tretjem svetu. Res zanimivo, kaj vse se lahko skriva pod duhovniško obleko...

avstrijske državne pogodbe, je prejšnji in ta teden namreč ponovno obiskala Koroško, da pregleda še tista partizanska grobišča, ki jih ob svojem prvem bivanju pred meseci ni več utegnla obiskati.

Kakor že tedaj, pa je komisija tudi tokrat prišla do zaključka, da skrb za partizanska grobišča na Koroškem v glavnem nosi Zveza koroških partizanov, medtem ko oblasti svoje tozadevne obveznosti iz državne pogodbe zanemarjajo ne samo glede vzdrževanja teh grobov, temveč celo tako daleč, da je prišlo že do cele vrste dinamičnih atentatov na partizanske spomenike ter skrunitev partizanskih grobišč.

Člani komisije, v kateri so zastopane vse jugoslovanske republike in obe avtonomni pokrajini, torej vsi narodi in narodnosti Jugoslavije, pa so se med svojim bivanjem na Koroškem lahko na lastne oči prepričali tudi o tem, kako Avstrija „izpolnjuje“ svoje pogodbene obveznosti glede položaja in pravic slovenske narodne manjšine. Osební vtisi so bili gotovo bolj prepričljivi kot pa sladke besede iz ust predstavnikov deželnih in zveznih forumov.

Slovenski umetnik iz Trsta

Lojze Spacal razstavlja v Celovcu

V razstavnici dvorani „Aula slovenica“ v Celovcu je bila v torek zvečer odprta razstava grafik znanega slovenskega umetnika iz Trsta prof. Lojzeta Spacala. Ko je predsednik društva „Aula slovenica“ dr. Mirt Zwitter uvodoma pozdravil številne častne goste — med njimi so bili generalni konzul SFRJ v Celovcu Milan Samec in vicekonzul Milan Miškov, člani umetniškega sveta avle Božidar Jakac, Emilijan Cevc, Luc Menaše in Melita Stele-Možina, prelat Aleš Zechner, predsednik ZSO dr. Franci Zwitter, tajnik SPZ Andrej Kokot, ravnatelj slovenske gimnazije dvorni svetnik dr. Pavle Zablatnik, ravnatelj Deželne galerije Newole in drugi — je navzočemu prof. Spacalu posebej čestital tudi k 70-letnici. Umetnika in njegovo delo pa je v izbranih besedah predstavil prof. Janez Tehovnik, katerega izvajanja je dopolnil še barvni film, ki je gledalce popeljal v svet Lojzeta Spacala.

Sedanja razstava je že tretje srečanje z Lojzetom Spacalom; prvič smo ga spoznali leta 1950, ko je skupaj z drugimi slovenskimi umetniki iz Trsta sodeloval na skupinski razstavi v celovškem Domu umetnikov, ki jo je priredila Slovenska prosvetna zveza; leta 1961 se je predstavil s samostojno razstavo v celovski Galeriji 61; sedaj pa nam zanimiv prerez njegove umetniške ustvarjalnosti posreduje „Aula slovenica“, ki se s to razstavo vključuje tudi v proslavljanje letošnje sedemdesetletnice umetnika.

Slikar in grafik Lojze Spacal se je rodil 15. junija 1907 v Trstu kot prvi izmed treh otrok očetu kamnoseku in materi perici. Preživel je težko mladost, saj mu je oče umrl, ko je bil Lojze star šele štiri leta. V tem času se je — kot se sam spominja — prvič srečal z barvami. Obiskoval je slovensko šolo v Sv. Jakobu v Trstu, ki pa jo je z enajstimi leti zapustil in se preživil kot električar, mizar, pleskar in trgovski pomočnik. Novo odločilno pot

v življenju mu je odprlo sodelovanje v slovenskem narodnem gibanju; kot sin naroda, ki ga je hotel italijanski fašizem izbrisati iz zemlje, je videl izhod le v odporu. Po aretaciji poznejših bazoviških žrtev so zaprli tudi njega. Čeprav ga je moralo sodišče zaradi pomanjkanja dokazov oprostiti, je bil konfiniran za dobo 5 let, vendar je bil po treh letih izpuščen. Prav v času preganjanja se je začel intenzivno posvečati slikanju. V vojnem obdobju so znova sledila leta zaporov, taborišč in delavskih bataljonov po vsej Italiji. Po vojni pa živi Spacal v Trstu in deloma v Škrbini na Krasu ter v Piranu.

Najprej se je Lojze Spacal poskusil v oljnem slikarstvu. Vedno bolj pa ga je prevzemala grafika, zlasti linorez in lesorez. Prav v grafiki je tudi dosegel svoj umetniški vrh. Poleg tega so ga pritegnili tudi fresko tehnika, tapiserija in kiparstvo. Od leta 1937 naprej, ko se je prvič predstavil javnosti s svojimi slikarskimi dosežki, je sle-

dila dolga vrsta najrazličnejših skupinskih in samostojnih razstav širom po svetu, kjer je prejel tudi številna priznanja in nagrade, leta 1974 pa mu je bilo v Ljubljani podeljeno tudi najvišje slovensko kulturno priznanje — Prešernova nagrada za grafično in slikarsko delo.

V izredno bogato in okusno opremljenem katalogu je o Lojzetu Spacalu zapisal Janez Zwitter-Tehovnik med drugim tudi naslednje značilne besede:

Malokateri umetnik je tako svetovljanski, a hkrati zakoreninjen na majhnem, povrh vsega še tako revnem koščku zemlje — Krasu. Znal je prisluhniti svetu, a njegova navezanost velja koreninam lastnega rodu, ki se je že v davni minulosti na trpkem svetu ujem in prepilov. Ljubezen ga veže na rod, ki ga je hrepenenje vlekel v svet in se je oziralo po morju, a so ga hkrati korenine vlekle v golo kraško gmoto, ki jo je obdeloval, zalival z znojem in iz nje iztiskal žlahtne sokove trsa. To je rod, ki ni kamenja samo preklinjal, temveč mu je zagospodoval in oblikoval do take mere, da mu je začelo služiti. Enako ljubezen posveča umetnik kraški naravi v vseh letnih časih, predmetom vsakdanje rabe, kot kraškemu človeku v času njegove žalosti in praznovanja, rojevanja in nehanja. Navezanost na delo prednikov se izraža kar z zgodovinsko „starosvetnostjo“, z „bizantinskimi“ sledovi. Ob to elementarnost postavi Mesto kot enakovreden člen, pred katerim pa ne beži.

Važna sestavina Spacalove umetnosti je njegov humanizem. Porojen je iz izkušnje lastnega trpljenja, iz trpljenja ljudstva, ki mu pripada, iz bolečine vseh trpečih nekdanj in danes. Molke preživeti grozot ni ugasnil. Znova trka na človeško vest, pa naj bo to spomin na bazoviške žrtve, mučenike Rižarne, ali ko vpije iz tesnobe zaprtih „človeških“ številk iz nogometnega stadiona v Cilu.

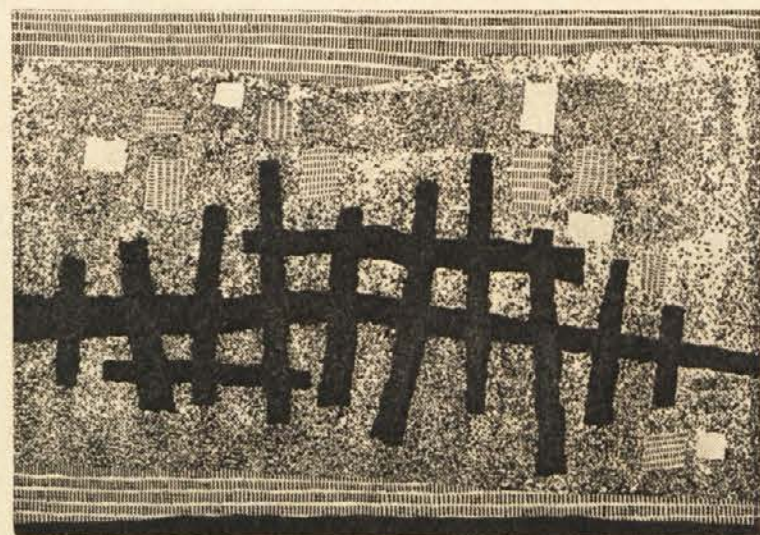
Tak je Spacal. Ves širok in domač, gostobeseden in hkrati skop, poln najgloblje sožitja Narave in Človeka.

AULA SLOVENICA

CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5—7

Vas vlijudno vabi na razstavo grafik

prof. Lojzeta Spacala

Razstava bo odprta do 16. decembra 1977, in sicer od ponedeljka do petka med 13. in 17. uro.

„Žalosten primer Avstrije“

Pri založbi „Lipa“ v Kopru je pred kratkim izšla obsežna in izredno zanimiva knjiga, to je zbornik z naslovom „Osimski sporazumi“. V njem so zbrani vsi najpomembnejši javni dokumenti osimskega sporazuma med Jugoslavijo in Italijo — od prvega obvestila javnosti o doseženem sporazumu preko podpisa sporazumov in njihove ratifikacije pa do stališč predstav-

nikov slovenske manjšine v Italiji ter italijanske narodnosti v Jugoslaviji.

Uvodno besedo je napisal predsednik SZDL Slovenije Mitja Ribičič, ki je ob predstavitvi knjige tudi dejal, da so osimski sporazumi pravi vzorec modernega dogovora prav zaradi tega, ker ne razrešujejo samo starih nesporazumov in sporov, marveč so prvenstveno usmerjeni v bodočnost in ustvarjajo temelje za novo vizijo prihodnosti. Sporazum „je sam po sebi spodbuda, da bi se naše meje še bolj odprle z najširšim sodelovanjem in z vključevanjem narodnih manjšin — ne kot mostu, po katerem se hodi, ampak kot subjekta, kot nosilca sporazumov“.

Posebej pa je predsednik Ribičič ob tej priložnosti še poudaril, da je zbornik „obenem tudi opomin za vse tiste sosedes, ki gledajo Osimo le od daleč, ker ga ne odobravajo, ker jim ne prija, ker nočejo dati narodnostnim manjšinam njihovih pravic, kot je to žalosten primer Avstrije in Bolgarije.“

Masivno kršenje človekovih pravic

V avstrijski televiziji je bila v torek zvečer v okviru Kluba 2 zanimiva diskusija o tem, ali se tudi v Avstriji dogajajo primeri kršenja človekovih pravic. Čeprav je vsaj del diskusantov skušal stvari omalovaževati, je oddaja na podlagi statističnih podatkov odkrila dejstva, ki so za Avstrijo, ki se tako rada ponaša kot pravna in demokracijska država ter se še rajši uveljavlja kot sodnik napram drugim državam, vse prej kot razveseljiva. Odkrila je namreč, da je v tej Avstriji takorekoč na dnevnem redu masivno kršenje človekovih pravic, ki sega od psihiatričnih primerov preko narodnostnih manjšin do antisemitizma.

Umetnik v svoji „delavnici“

DR. ANTON SVETINA

Prispevki k zgodovini Beljaka in okolice

I. Šmiklavško predmestje v Beljaku

Ko je leta 1461 ustanovil cesar Friderik III. z ustanovno listino ljubljansko škofijo in je to ustanovo z bulo potrdil papež Pij II., je bilo po vsebini teh dveh listin dodeljeno novo ustanovljeni škofiji tudi nekaj koroških župnij, in sicer pliberško cerkveno okrožje z župnijami Pliberk, Šmihel pri Pliberku, Crna in Vogrče ter beljaško cerkveno okrožje z župnijami sv. Miklavž v predmestju Beljaka, St. Rupert, Dvor, Skočdol in Lipa nad Vrbo, pliberško cerkveno okrožje v dotacijo škofovi menzi, beljaško cerkveno okrožje pa v dotacijo menzi ljubljanskega stolnega kapitlja. Ker je bilo v času, ki ga opisujemo, to je od leta 1461 do leta 1787, ko so bile s cerkveno-pravnimi reformami cesarja Jožefa II. vse zgoraj označene koroške župnije izločene iz jurisdikcije ljubljanske škofije in dodeljene v upravo solnograške nadškofije, vse ozemlje navedenih župnij kompaktno naseljeno s Slovenci, — tudi v predmestju Beljaka je bila polovica prebivalstva, kakor bomo videli, slovenskega porekla, — je povezava ljubljanske škofije s temi koroškimi župnijami posebno pomembna za zgodovino koroških Slovencev.

Predno preidemo na opis zgodovine župnije sv. Miklavža v predmestju Beljaka, naj bo na kratko nakazana zgodovina mesta Beljaka, kakor jo je opisal koroški zgodovinar Gotbert Moro.

Nemško ime mesta Villach izvira po Morovem mnenju iz imena rimskega kraja Bilachinium, Moro pa ne izključuje možnosti, da je

koren te besede keltskega izvora, kakor n. pr. ime Visokih Tur ali ime reke Drave. Glede slovenskega imena mesta Beljaka se zgodovinar Moro ne izjavi, po mojem mnenju pa je koren besede Beljak slovenskega izvora.

Mesto Beljak je bilo v srednjem veku zaradi svoje ugodne zemljepisne lege važno trgovsko središče za trgovino med severno Italijo ter južno Nemčijo in Avstrijo. Cesar Henrik II. je ustanovil leta 1007 škofijo v mestu Bamberg na Bavarskem in je podaril tej škofiji leta 1014 Kanalsko dolino in pokrajino okoli Podkloštra (Arnoldstein); zgodovinar Moro je mnenja, da je cesar Henrik že takrat podaril bamberški škofiji tudi ozemlje okoli Beljaka in ne šele leta 1060, kakor to domnevajo nekateri drugi zgodovinarji. Pač pa je leta 1060 cesar Henrik IV. podaril naselju Beljak tržne pravice in je ta kraj dobil tega leta naziv trg. Leta 1233 je bil trg že obzidan in leta 1240 se prvič imenuje kot „civitas“ (mesto). Na tej listini je tudi že viden grb mesta, trikotni ščit s kosom orlovega kremplja v sredini. Meščani, to je tisti, ki so imeli v mestu svojo lastno posest, so tvorili „občino meščanov“, ki pa še ni nastopila samostojno, temveč — prvič leta 1258 — skupno s škofijskimi uradniki. Leta 1283 se prvič omenja dvanajststerica „zapriseženih“ („iurati“), poznejši mestni svet. To so bili meščani, ki jih je mestni gospod postavil v pomoč mestnemu sodniku pri upravljanju sodstva in uprave. Leta 1240 se prvič imenuje mestni sodnik, ki pa je bil škofijski nameščeneec. Leta 1334 je tudi prvič

izkazan sodniku in mestnemu svetu podrejen sodni okolišč, takozvano mestno pomirje, h kateremu je spadalo za našo razpravo važno predmestje na levem bregu Drave, ki ni bilo obzidano in ki je segalo na severu do kraja St. Lenart, na vzhodu pa do potoka Jezerica. 25. januarja leta 1348 je hud potres, pri katerem se je podrla južna stena Dobrača in pokopala pod seboj 10 slovenskih vasi v Ziljski dolini, prizadel tudi mesto Beljak, kjer so bile porušene skoro vse cerkve, vse javne in privatne zgradbe in tudi mestno obzidje. Ker vsled potresa v mestu dolgo ni prišlo do redne uprave, je takratni mestni gospod škof Lamprecht izdal dne 5. junija 1392 nov mestni red. Od tega leta dalje je tudi izpričano, da so meščani smeli sami iz svoje srede izvoliti svojega mestnega sodnika. Ker pa mestni sodnik ni mogel več svojih poslov sam upravljal, je isti škof dne 12. novembra 1588 dovolil meščanstvu, da je smelo izvoliti iz svoje srede še župana, ki je prevzel od mestnega sodnika vodstvo upravnih zadev mesta, medtem ko je mestnemu sodniku ostalo opravljanje kazenskega ter civilnega in trgovskega sodstva in policijskih zadev.

Uprava bamberških posestev na Koroškem je bila tako urejena, da je imel škofov namestnik za Koroško — vicedom — svoj sedež v Volšpergu v Labotski dolini (Wolfsberg im Lavantale), ta pa je imel v Beljaku svojega namestnika — upravitelja (Ammann), ki je imel neposredno nadzorstvo nad mestom in ki so mu morali novo izvoljeni mestni organi priseči zvestobo mestnemu gospodu, t. j. bam-

berškemu škofu.

Leta 1629 je dala grofica Uršula Thannhausen na kraju, kjer danes stoji cerkev sv. Miklavža, sezidati kapucinski samostan, ki je bil leta 1633 dograjen.

Leta 1754 je dal bamberški škof Friderik Karol svoja koroška posestva cesarici Mariji Tereziji v zakup, leta 1759 pa je bamberška škofija prodala vsa svoja koroška posestva cesarski hiši na Dunaju za en milijon goldinarjev.

Stara cerkev sv. Miklavža je leta 1786 do tal pogorela in je niso več na novo postavili. Vikar šmiklavške župnije se je preselil v kapucinski samostan, ki so ga bili kapucini zaradi preselitve v Celovec izpraznili.

Prvotna prafara beljaškega cerkvenega okrožja, ki je prišlo leta 1461 pod cerkveno upravo novoustanovljene ljubljanske škofije, je bila župnija St. Rupert (St. Ruprecht am Moos). Ze pred nastankom ljubljanske škofije pa je bil sedež prafare prenešen iz St. Ruperta k cerkvi sv. Miklavža v predmestju Beljaka, kar se je po mnenju avstrijskih zgodovinarjev Klebla in Mora zgodilo po letu 1360. Po njihovem mnenju so izvršili prenos nadžupnijskih pravic iz St. Ruperta v predmestje Beljaka celjski grofje, ki so kot zastavni lastniki grada in gosposčine Landskron in s tem gospostvom zvezano pravico do odvetništva nad vsemi cerkvami beljaškega cerkvenega okrožja imeli politične interese na tem, da so si pridobili cerkveno-nadzorske pravice nad ozemljem v predmestju Beljaka, ki je spadalo pod domenjo bamberškega škofa.

(Dalje v prihodnji številki)

Mladinski pevski zbor iz Maribora osvojil naša srca

Slovenski narod ima odlične umetniške ansamble in to ne samo take kot so Opera in gledališča. Na pevskem področju vsi poznamo Slovenski oktet, Akademski pevski zbor „Tone Tomšič“ in druge. Na pevskem področju Slovenci brez prepiravanja tvorimo visoko pevsko raven, ki žanje tudi visoka mednarodna priznanja. Tu naša koroška narodna pesem v tem oziru nič ne zaostaja. Vse te visoke kul-

najbolj strogi glasbeni kritiki. Kajti zbor nam je predstavil najzahtevnejše kompozicije svetovne zborovske glasbe. Izvajali so dela Marjana Kozine, Petra Ebna, J. C. Vodnansky-ja, W. A. Mozarta, Marka Tajčevića, C. Saint Saensa, Benjamina Brittna, Dimitra Pelkova, da ostalih domačih skladateljev niti ne omenimo. Tu gre prof. Rajšterju vse priznanje tako s strokovne kakor tudi s pedagoške strani.

ribor, katerega člani so stari od devet do štirinajst let. Zbor šteje nad šestdeset članov.

Gostovanje Mladinskega pevskega zbora iz Maribora je bilo uspešno tudi s strani organizacije, saj sta koncerta bila dobro obiskana tako v Pliberku kot v Celovcu. Seveda pa moramo tu še zapisati besedo zahvale pianistki Nevenki Hohnjec, ki je zbor na koncertu v Celovcu spremljala na klavirju.

Mladim gostom je v imenu obeh osrednjih organizacij izrekel dobrodošlico v Pliberku podpredsednik SPZ Joško Hudl, besede zahvale v Celovcu pa predsednik KKZ Lovro Kaselj, ki je ob tej priložnosti pozdravil jugoslovanskega generalnega konzula v Celovcu Milana Šamca s soprogo ter vicekonzula Milana Miškova.

turne dosežke deloma sodoživljamo tudi Slovenci na Koroškem, saj letno pridejo med nas v goste najvidnejši kulturni ansambli matičnega naroda.

Vendarle pa moramo priznati, da vseh dosežkov slovenske kulture še nismo bili deležni, kar potrjuje dejstvo, da smo ob gostovanju Mladinskega pevskega zbora iz Maribora bili izredno prijetno presenečeni. Kot gost Slovenske prosvetne zveze in Krščanske kulturne zveze je preteklo nedeljo in ponedeljek namreč koncertiral v Pliberku in v Celovcu. Pod vodstvom dirigenta prof. Branka Rajšterja smo imeli priložnost prisluhniti pesmi mladih grl, ki so v hipu osvojila naša srca. Presenetil nas ni samo zahteven pevski spored, ki so ga mlade pevke in pevci izvajali, marveč tudi izredno kvaliteto petje. Od tako mladih članov zbora, tako vrhunskega petja nismo pričakovali. To priznavajo tudi

O uspešnosti enajstletnega delovanja zbora pa najbolj jasno pričajo domači in mednarodni uspehi tega zbora. Tu lahko navedemo le nekatere vidne nagrade, ki jih je zbor prejel. V zveznem merilu Mladinskega pevskega festivala v Celju je zbor petkrat zasedel prvo mesto in prejel pet zlatih plaket, v mednarodni konkurenci tega festivala pa dve prvi mesti in dve zlati plaketi, v Arezzu v Italiji tretje mesto, v Varni v Bolgariji prvo mesto. Na evropskem tekmovanju mladinskih pevskih zborov v Neerpeltu v Belgiji, kjer je sodelovalo 89 zborov, je Mladinski pevski zbor Maribor zasedel prvo mesto in prejel še posebno nagrado žirije. Tako smo na teh dveh koncertih imeli priložnost prisluhniti najboljšemu mladinskemu pevskemu zboru v Evropi. Mnogi med nami tega morada niti nismo. Njihov nastop nas je prepričal o izredni kvaliteti Mladinskega pevskega zbora Ma-

Lutkovna skupina „Pavliha“ SPD „Bisernica“ v Celovcu vabi na igro

„PAVLIHA IN ZAKLAD“

v soboto 26. novembra 1977

- ob 11. uri v ljudski šoli Sele-Kot
- ob 13.30 uri pri Tišlarju v St. Janžu v Rožu
- ob 16. uri v društveni sobi v Borovljah

Vsi otroci prisrčno vabljeni!

Andrej Sienčnik 80-letnik

Prihodnjo sredo bo Andrej Sienčnik pd. Hohnjec iz Mokrij pri Dobrli vasi obhajal svoj 80-letni jubilej.

Pretežen čas tega njegovega življenjskega obdobja je posvetil in posveča plemenitemu in pravičnemu boju za ohranitev slovenskega življa na Koroškem. Pred vojno smo ga poznali kot vnetega prosvetaša in naprednega kmeta; v vojni, ko je šlo za biti ali ne biti našega naroda, se je uprl s puško v roki in tako prispeval svoj delež k uničitvi največjega sovražnika človeštva — fašizma. Po vojni je bil spet v prvih vrstah, ko je šlo za obnovo po nacistih uničenega kulturnega in gospodarskega imetja. Danes pa stremi vse njegovo hotenje samo enemu cilju, da naša narodna skupnost doseže to, kar si je priborila in je bilo obljubljeno ob podpisu državne pogodbe. Torej trd in neprestan boj je usoda tega borca — revolucionarja.

Tovarišu Andreju Sienčniku ob njegovem jubileju izrekamo iskrene čestitke in hkrati zahvalo za vso prizadevnost v korist naše narodne skupnosti z željo, da bi ga imeli še mnoga leta zdravega in čilega med nami.

Bilčovs

Minulo nedeljo popoldne je bil na pobudo Krajevnega odbora Zveze slovenske mladine — Bilčovs izveden turnir namiznega tenisa za dekleta iz Bilčovsa in okolice. Turnir se je odvijal v šentjakobski farni dvorani. Turnir so dekleta vzela zelo resno in se intenzivno pripravljale in trenirale, kar so pokazali tudi temu primerni rezultati: Prva in najboljša igralka je bila Ogris-Martič Geli; 2. mesto je zasedla Mili Gasser; 3. mesto ex equo, Mici Jesenko, Krista Krušič; 5. mesto ex equo Emi Stingler, Majda Gabriel, Martina Ogris, Valentinitš Rezi; 9. mesto, ex equo, Marija Krušič, Marija Stingler, Kati Kropivnik, Toni Partl in Elisabeth Hedenig.

Dvorana je bila nabito polna radovedne publike, ki je bila ob izredno dobrem igranju ter dobri taktiki in tehniki posameznih zelo navdušena. Kmalu bo sledil turnir namiznega tenisa za fante.

M. J.

Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobrli vasi prireja ob 70-LETNICI OBSTOJA

kulturni teden

S P O R E D :

Nedelja 20. novembra 1977 ob 14.30 uri — igra „Kadar se utrga oblak“, igrajo člani SPD „Srce“

Četrtek 24. novembra ob 20. uri — Zabavno glasbeni večer. Igrata trio Korotan in instrumentalni ansambel „Drava“. Pojeta Magda Koren in Uši Kelih

Petek 25. novembra ob 20. uri — Predavanje z diskusijo „Von der Befreiung zum Staatsvertrag“, „Die Kärntner Slowenen nach dem zweiten Weltkrieg“. Predava dr. Hanns Haas univ. asistent iz Salzburga

Sobota 26. novembra ob 15. uri — Mladinska igra „Plesoči osliček“, igra Oder Mladje iz Celovca ob 20. uri predavanje z diskusijo „Chancen der Minderheiten in der Demokratie“, predava univ. prof. dr. Anton Pelinka — Innsbruck

Nedelja 27. novembra 1977 ob 14.30 uri — Slavnostna prireditev ob 70-letnici društva. Nastopajo: govorniki, domači pevski zbor ter sosednji pevski zbori in folklorna skupina SPD „Srce“

Vse prireditve so v kulturnem domu v Dobrli vasi! Prijatelji slovenske besede in pesmi prisrčno vabljeni!

Občni zbor mešanega pevskega zbora SPD „Rož“

Šentjakobski pevci so si v nedeljo 20. 11. 77 zvečer ogledali kroniko svojega delovanja. Občni zbor Mešanega pevskega zbora SPD „Rož“, ki je potrdil v funkciji starega predsednika Slavka Stickra, je pozdravil kot goste dva zastopnika KKZ (prof. Janko Zerzer, dipl. inž. Franc Katt-nig), zastopnika slov. občinske frakcije Florijana Košata in predsednika SPD „Rož“ Jozeja Stickra; zastopnik SPZ pa se je dal opravičiti.

Predsednikovo poročilo je dokazalo živahno dejavnost zbora, ki je v kratki dobi ob svoje ustanovitve v letu 1974 do danes pel že kar blizu 70 pesmi, obogatil nas je s tridesetimi krstnimi izvedbami.

Šentjakobski pevci so se izurili v 65 koncertih in nastopih doma in v inozemstvu. Izkušena in obzirna roka zaslužnega pevovodje Lajka Milisavljeviča zagotavlja zboru uspešno delovanje tudi v bodoče. Najbolj razveseljivo pa je brez dvoma dejstvo, da število pevcev nenehno narašča, saj šteje zbor trenutno okoli 45 članov. Pevci prihajajo zdaj tudi že iz bolj oddaljenih krajev. Poleg „Dravcov“ in Hodišanov so se razanskim pevcem pridružili tudi nekateri Ziljani, ki najmanj enkrat tedensko „p’rburajo“ iz Ziljske Bistrice za Dobračem mimo baške Jepe pod Rožco — v Šentjakob. Eni „marnvajo“, drugi „mornvajo“, tretji pa „žabarijo“. Rož, Podjuna, Zilja — venec treh dolin ne le v pesmi, temveč tu zastopan v osebi mladih in navdušenih pevcev, ki s prizadevnostjo skušajo nadomestiti kronično pomanjkanje finančne podpore, ki sta mu krivi po mnenju odbora enostranske razdeljevanje kulturnih subvencij občine in deželne vlade ter nezadostna podpora s strani osrednjih kulturnih organizacij.

Kar se tiče zadnjih: nekatere obljube, dane ob priložnosti občnega zbora, kažejo na pomoč iz te nerodne zagate.

Sicer pa bo zbor nadaljeval svojo pot: reševanje ljudskega blaga pred pozabo in obogatitev naše pevske kulture z „novimi starimi“ biseri bogate koroške kulturne dediščine na eni strani in na drugi strani zbiranje mladih pevcev v slovenskem društvu kot

eden izmed potrebnih odgovorov na nekulturno avstrijsko manjšinsko politiko.

Živ interes pevcev je pokazalo pridno sodelovanje vsakega posameznika pri sporedu občnega zbora, kar je omogočilo plodno diskusijo in tako tudi uspešen potek tega vsakoletnega posveta pevcev.

Nedeljski večer je zaključil ogled filma in diapozitivov, ki je odkril gostom razvito družabno življenje šentjakobskega zbora v zadnji poslovni dobi. Morda še to: šentjakobski pevci se prav gotovo tudi zdaj še razveselijo vsakega novega pevca. V sredo zvečer je vaja v društveni sobi.

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v St. Vidu v Podjuni vabi na

„MIKLAVŽEVANJE“

ki bo v nedeljo, dne 4. decembra 1977 ob 14.30 uri pri Voglu v St. Primožu.

Na sporedu je opereta „Miklavž prihaja“, katero bodo izvajali domači otroci in odrasli.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ vabi na prireditev

MIKLAVŽ PRIHAJA

v nedeljo 4. decembra ob 19. uri pri Pušniku v Ločah. Miklavža, ki bo obdaril otroke bodo pozdravili:

tamburaški zbor iz Loč, otroški pevski zbor in šolarji z recitacijami

Starše z otroci in prijatelje našega društva prisrčno vabimo na ta večer.

Slovenska kmečka zveza vabi na

STROKOVNO EKSURZIJU V SLOVENIJO

v četrtek 15. decembra 1977

Na programu je ogled farme za proizvodnjo mleka Poljče, kmetijske zadruge in kmetije v Škofji Loki ter obisk Bleda [vožnja okoli jezera] in Ljubljane

Zbirališče ob 6. uri v Dobrli vasi (avtopodjetje Sienčnik); ob 6.30 uri na parkirišču pred celovskim glavnim kolodvorom

Prijave sprejema pismo ali po telefonu [0 42 22] 32 5 50 tajnik SKZ Jozef Mečina, Celovec, Gasometergasse 10

Cena: okrog 100 šilingov

Predavanje z diskusijo

OD OSVOBODITVE DO DRŽAVNE POGODBE
KOROŠKI SLOVENCİ PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

v petek 25. novembra ob 20. uri v kulturnem domu v Dobrli vasi v soboto 27. novembra ob 20. uri v gostilni Miklavž-Ogris v Bilčovsu Predavatelj: dr. Hanns Haas, asistent na inštitutu za zgodovino na solnograški univerzi

IZGLEDI MANJŠIN V DEMOKRACIJI

v soboto 26. novembra v kulturnem domu v Dobrli vasi v nedeljo 27. novembra ob 19.30 uri v farni dvorani v St. Jakobu v Rožu Predavatelj: dr. Pelinka Anton, redni profesor na univerzi v Innsbrucku

Prisrčno vabljeni!

Žalostne vesti iz Bilčovsa

Na Mali gori pri Bilčovsu je Štinglarjevo družino težko prizadela izguba komaj 19-letnega edinega sina, ki je umrl na posledicah neozdravljive bolezni. Jozelj, tako je ime mnogo prezgodaj umrlemu sinu, je pred tremi meseci nenadoma začel tožiti, da se slabo počuti. Šel je večkrat k zdravniku in ker se njegovo stanje ni popravilo, ga je poslal v celovško bolnišnico, kjer se pa bolezen tudi ni zboljšala. Na zahtevo staršev so ga poslali na dunajsko kliniko. Vsi smo bili veseli, najbolj seveda starši, da se je njegovo stanje vidno zboljšalo. Toda to ni trajalo dolgo in spet je začel hirati, tako da so ga prepeljali domov, kjer je po nekaj dnevih ugasnilo to mlado življenje. Vsi ki smo poznali tega vestnega in pridnega človeka živo sočustvujemo s starši in sestrami ob tem tako tragičnem dogodku.

Nesrečni Jozelj Štingler je bil zaposlen pri tvrdki „Steyrwerke“ v Celovcu, kjer se je učil za mehanika. Prej pa je obiskoval slovensko gimnazijo v Celovcu. Predstavnika obeh zavodov, tako slovenske gimnazije, kakor podjetja „Steyrwerke“ sta prišla rajnemu izkazati poslednjo čast na njegovi zadnji poti in se pohvalno izrazila o vrlinah tega mladega človeka. Naj bo ta pohvala staršem in sestram v bla-

gohotno tolažbo ob tej tako težki izgubi. Tudi ogromna množica pogrebcev je prepričljivo pokazala, kako globoko sočustvuje s težko prizadetimi svojci in kako priljubljen je bil mladi Jozelj med občani. Od rajnega so se ob odprtem grobu s pretresljivimi pesmimi žalostin-kami poslovili tudi pevci dveh zborov. Svojem in vsemu sorodstvu izrekamo naše globoko sožalje. Rajni naj v miru uživa večni pokoj v domači zemlji.

V petek 11. novembra se je na cesti med Ivovljami in Kotmaro vasjo pri mostu pred vasjo Ročica zgodila strašna prometna nesreča, v kateri je zgubil življenje Tomaž

Slovensko prosvetno društvo „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku vabi na

KULTURNO PRIREDITEV

ki bo v soboto, dne 26. novembra 1977 ob 20. uri v gostilni Folt v Slovenjem Plajberku.

Spored: Predvajanje diapozitivov o Švici - Hanzi Weiss Literarni večer domačih avtorjev

Prisrčno vabljeni!

Lesjak pd. Jančič iz Pograda. Slednji, ki je bil šofer, se je s tvrdkim kombijem s šestimi tovariši vračal z dela domov proti Bilčovsu. Nenadoma je prišel v skrajno težaven položaj — pred njim desno je neka žena tiščala voziček; da je ne bi povozil se je izognil in pri tem frontalno trčil v nasprotni tovornjak. Trije tovariši so imeli izredno srečo, da se jim ni nič zgodilo. Ostale — Karla Ogrisa pd. Žalnika iz Bilčovsa, Boštjana Mosbicerja pd. Paternava iz Pograda, Gabriela Krainerja iz Kajaz in Tomaža Lesjaka pa so takoj prepe-ljali v celovško bolnišnico, kjer so jim nudili vso ustrezno pomoč. Medtem ko so trije tovariši preboleli poškodbe, se je Tomažu Lesjaku pridružila embolija, kateri je pred dnevi podlegel.

Vseh sedem v tej nesreči prizadetih tovarišev spada v krog našega avtohtonega prebivalstva in tudi v krog našega društva. Nesrečni Lesjak Tomaž in Ogris Karel sta bila dolga leta člana društvenega odbora. Včeraj je bil v Bilčovsu žalosten dan. Ogromna množica se je na pokopališču poslovila od Tomaža Lesjaka, ki je pri občanah užival velik ugled in vsesplošno spoštovanje. O pogrebu bomo poročali prihodnjič. Ostalim prizadetim v prometni nesreči želimo skorajšnje okrevanje.

Občni zbor Koroške dijaške zveze

V celovškem Marijanišču je imela v ponedeljek 14. novembra Koroška dijaška zveza svoj redni občni zbor, na katerem je bilo izvoljeno novo vodstvo, na čelu z Magdo Koren.

Ker je bil poslevoedeči predsednik Roland Grilc iz študijskih razlogov zadržan, je predsedniško poročilo podal predsednik srednješolcev, Jurij Perč. Iz njegovega poročila je razvidno, da bo KDZ v bodoče dajala več poudarka delavski in kmečki mladini, ki ima v borbi za naš narodni obstoj težavnejše stališče (nevarnost odslovitve iz lužbe, če se udeleži naših demonstracij), kot študentska mladina. Tudi šolski mladini bo treba posvetiti več pozornosti, je ugotovil Perč in pri tem obžaloval, da klub Koroške dijaške zveze še miruje.

Narodno politično, je dejal tovariš Perč, je KDZ z vso svojo močjo za obema slovenskima osrednjima organizacijama in tako vedno pripravljena prispevati k uspehu narodne politike na Koroškem in v Avstriji.

Tudi na področju pospeševanja mladit talentov je bilo mnogo storjenega — največji uspeh na tem področju je vsekakor plošča „Jaka gre v Tivoli“ s pevka Magda Koren in Uši Kelih. Zelo razveseljivo je, da je KDZ uspelo še bolj utrditi prijateljske stike z mladino v matični deželi in to zlasti z udeležbo zastopnikov KDZ na delovni akciji v Slovenskih goricah. Precejšen del referata je referent posvetil borbi mladine za izpolnitev v avstrijski državni pogodbi zajamčenih pravic in s tem v zvezi pozval mladino, da se mora posluževati demokratičnih pravic, to je predvsem uporabe slovenščine v uradih. Samo če bomo konsekvntni in enotni bomo uspeli, je Perč zaključil svoje poročilo.

V tajniškem poročilu, ki ga je podala Magda Koren, je omenila predvsem akcije proti preštevanju posebnih vrst (14. novembra 1976), v okviru katerih je mladina poleg osebne propagande po vaseh organizirala tudi informacijske mize in sicer v Belja-

ku, Železni Kapli in Celovcu. Te informacije so imele sličen efekt kakor akcije z majicami „Koroški Slovenci tuji v domovini“; zajele so skupno okrog 1500 ljudi.

Glede Zveze slovenske mladine se je Koroška dijaška zveza odločila, da podpre narodno-politično delovanje le-te in da se člani KDZ vključijo v krajevne odbore ZSM. To pripravljenost je KDZ dokazala pri postavljanju dvojezičnih krajevnih napisov na podeželju. V poročilu je bila tudi izrečena pohvala lutkovni skupini KDZ in „Odrum mladje“, ki mnogo prispevata k širitvi slovenske besede na podeželju.

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc, ki se je udeležil občnega zbora, je kot ustanovni član KDZ in „Odra mladje“ pohvalil široko dejavnost in močno angažiranost članov KDZ in ugotovil, da je, mnogo sedanjih voditeljev izšlo iz KDZ in da naj mladina nadaljuje svoje delo v tem pravcu.

TRIBUNA BRALCEV — TRIBUNA BRALCEV — TRIBUNA BRA

„Ist Versöhnung möglich?“

In seiner Berichterstattung über die Bleiburger Podiumsdiskussion zum Thema „Ist Versöhnung möglich?“ schreibt Herr Stritzl in der „Kleinen Zeitung“ vom 11. 11. zwar, daß sein Blatt von verschiedenen Seiten angegriffen wurde, verschweigt aber zwei wichtige Tatsachen:

1. Er berichtet nicht, welche Fakten und Argumente gegen die KZ vorgebracht wurden.
 2. Er berichtet nicht, daß mit fortschreitender Veranstaltung in steigendem Maß das Unbehagen der zahlreichen Anwesenden gerade über die Berichterstattung der KZ in der Minderheitenfrage offenbar wurde.
- Stattdessen setzt er den einen, der sich mit der Berichterstattung der KZ beschäftigte, Herrn Dir. Vauti, mit der Formulierung „offensichtlich unter einer Profilierungsneurose stehend“ auf unwürdige Weise in den Augen der Öffentlichkeit herab, den anderen — es handelt sich um meine Person — weist er „in die Schranken“, wenn gleich er zugibt, daß dies „vom Verfasser unseres Blattes in seiner selbstangemessenen Richterrolle“ geschehen sei.

Auf die vorgebrachten Fakten und Argumente sei daher hier kurz hingewiesen. Herr Dir. Vauti behandelte eingehend mehrere Berichterstattungs-serien in der KZ seit 1969, in denen gegen die slowenische Volksgruppe und zu ihrem Schaden geschrieben wurde, was in der Erinnerung der Leute heute noch lebendig ist, wie sich an den Reaktionen im Saal zeigte. Herr Stritzl wußte dagegen nichts anderes vorzubringen als die Behauptung, eine solche Serie habe es in der KZ nie gegeben. Ich schlage vor, daß man durch eine Dokumentation in diesem Punkt Klarheit schafft.

Ich beschäftigte mich in der Diskussion mit dem Leserbrief von Herrn Dr. Ambros Wilhelmer, der am Tag der Veranstaltung in der KZ erschien und bereits im Vorhinein zu dieser Veranstaltung Stellung nahm. Man kann diesen Leserbrief aus zwei Gründen nicht widerstandslos hinnehmen:

1. Er verhindert das versöhnende Gespräch zwischen den Partnern schon an der Wurzel, weil er sie in das typische starre, unversöhnliche Kärntner Klischeebild preßt: er stellt den versöhnungsbereiten, wahren, in harmonischer Einheit lebenden Kärntner und den unversöhnlichen, fanatischen, von einem illusionären Großslowenien träumenden Patentslowenen einander gegenüber.
2. Man muß entschieden dagegen auftreten, daß Herr Stritzl in der deutlichen Absicht, die Veranstaltung bereits vorweg der Öffentlichkeit in einem für die Slowenen unvorteilhaften Licht zu präsentieren, einen solchen unqualifizierten Text veröffentlichen läßt. Daß der Chefredakteur den Brief, der erst am Vortag eingegangen sein konnte, so schnell veröffentlichte, zeigt, wieviel

ihm offenbar daran liegt. Noch dazu bleibt ihm der Vorteil, daß er sich bei Bedarf darauf berufen kann, die Meinung des Leserbriefschreibers sei nicht unbedingt die Meinung der Redaktion.

Ange-sichts solcher journalistischer Methoden wirkt es wie ein Hohn, wenn Herr Stritzl von „gegenseitiger Rücksichtnahme“, von Versöhnung und Emotionslosigkeit spricht. Die Tatsache, daß gerade die Berichterstattung der KZ stärker als die beiden anderen Tageszeitungen die Bewohner des Kärntner Unterlandes, wenn es um das Volksgruppengesetz geht, in Erregung versetzt, zeigt, wie notwendig es ist, der Schreibweise und Nachrichtenauswahl der Zeitungen bzw. ihres Chefredakteurs erhöhte Aufmerksamkeit zu schenken, damit man sich rechtzeitig

V rubriki „Tribuna bralcev“ objavljamo od časa do časa dopise, ki jih prejmemo za objavo v našem listu. Pri tem izrecno poudarjamo, da v posameznih prispevkih izraženo mnenje ni nujno tudi mnenje uredništva.

gegen schädigende und herabselzen-de Äußerungen zur Wehr setzen kann. Dies hätte schon längst in Zusammenhang mit dem immer wieder ausgesprochenen Verdächtigungen gegen Mitglieder der slowenischen Volksgruppe in Verbindung mit den Bombenanschlägen geschehen sollen. Natürlich führt Herr Stritzl als Beleg für die Objektivität seiner Zeitung die Gastkommentare an; entscheidend ist jedoch — dies formulierte ein Redner aus dem Publikum in Bleiburg klar und deutlich — die ständige, langjährige Atmosphäre und Stimmung, die durch die Berichterstattung geschaffen wird und die eine gesellschaftspolitische Auswirkung der wenigen Gastkommentare verhindert.

Die Bewohner des Kärntner Unterlandes — die slowenischen und die deutschen — sollten sich so etwas nicht länger gefallen lassen. Es ist für sie ohnehin schwer genug, das seit Jahrzehnten aufgebaute und immer wieder geschürte Mißtrauen allmählich abzubauen. Wenn sie noch dazu von einem, der bedeutende publizistische Macht in der Hand hat, dadurch gestört werden, daß er sich auf die oben dargestellte Weise in diesen Prozeß einmisch, wird Versöhnung nie zustande kommen.

Dr. Robert Saxer

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 550 - Tiska: Založništvo in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

I V A N C A N K A R

17

Črtice in novele

1907—1909

BRAT EDVARD
ZGODBA IZ SANJ

„Dobro sem merila, zadela sem!“ se je zasmejala gospa z zvonkim glasom. „Zakaj se čudiš? Mojster si bil, ki mu ni enakega, in zdaj ne strmi, če te je učenec poslušal!“

„Kaj nameravaš?“

Gledal ji je v obraz pazljivo in srepo, da bi zalotil skrivnost v njenih očeh; toda njene oči so se smejale, kakor izpod pajčolana.

„Saj to je, prijatelj, to je skrivnost! Daj, povej mi, kaj nameravaš! Komaj bi razodel, bi ne bilo več skrivnosti, in tako bi ne bilo več strahu, ne trpljenja, ne žalosti... Vsa groza je v skrivnosti, to si globoko premislil, dobro uganil... Trpljenje ni v udarcih, ne v besedah, še komaj v očeh... v bojazni je trpljenje, v hudi slutnji, v trepetajočem pričakovanju...“

Vzdignil se je bil popolnoma na divanu, odložil je pipo in njegov obraz, osoren in trd, je razodeval surovo zlobo.

„Daj, boj se zdaj, sluti, trepeti, pričakuj!... Kaj ti donese jutrišnji dan, še ta večer, še ta ura? Stopi k durim, odpri s tresočo roko — kdo stoji zunaj?... Ne zaspi, ne zatisni oči — že pol v sanjah, pol že v živi bojazni boš planil in boš strmel v tem!... Glej, bila sem nekoč v Parizu...“

Gledal je temno nanjo in ni odgovoril.

„Tam v Parizu sem se seznanila z blagim človekom, ki je bil zdravnik. In tisti zdravnik mi je dal nekoč... zakaj človek nikoli ne ve, kaj mu donese prihodnost...“

„Kaj ti je dal?“ je vprašal s hripavim glasom.

„Kdo?“

„Tisti zdravnik.“

Gospa je vzdignila obrvi visoko in se je zasmejala.

„Ali se ti je zbledlo, prijatelj? O kakem zdravniku sva govorila? Kaj nisva govorila o tistem indskem fakirju, ki sva ga videla v Nici?“

Travnov obraz je zabrekel od srda.

„In kaj bi rekla, če te zaklenem v to izbo... ali tja doli, kjer je nekdo tulil nekoč?“

„Saj so duri tam in tudi ključ v ključavnicu: zakleni! In če misliš, da je izba tam doli bolj prijazna — pojdiva!“

Premiril je izbo z dolgimi koraki, stisnjene pesti na hrbtu, vrat upognjen.

Postal je pred njo.

„Varuj se!“ je izpregovoril skoro šepetaje.

Ona mu je pogledala v lice z jasnimi smehljajočim pogledom.

„Ali sva opravila za noč?“ je odgovorila mirno, kakor da je bila vprašala: „Kaj boš večerjal noč?“

Traven je vrgel pisano suknjo na divan, okrenil se in je šel. V veži je zagledal hlapca, ki je ležal na klopi in dremal. Traven ga je sunil s pestjo v rebra.

„Kaj je praznik?“

Hlapec se je komaj ozrl in mu je odgovoril osorno:

„Zame je zdajle praznik!“

Traven je hotel udariti, toda roka mu je omahnila in psotka je ostala na jeziku neizpregovorjena. Ko je stopil pred hišo, se je pogladil po čelu; neprijetna misel, zla slutnja je bila v srcu...

Gospa se je napotila od izbe do izbe, kakor da se je vrnila z dolgega potovanja. S tihim korakom je hodila, kakor hodi človek po samotnem kraju, kjer so nekoč, pred davnim časom, živeli in umrli poslednji ljudje. Naposled je stopila v temno izbo in je odgrnila zastor od visokega okna.

Večerna luč je zasijala na gole stene. Debel prah je ležal na tleh, od stropa so visele dolge pajčevine. Ena sama podoba v zaprašenem črnem okvirju je stala v kotu na tleh, v zid obrnjena. — Gospa je vzdignila podobo in jo je gledala dolgo. Obraz dekleta je bil, otroka še skoraj; čisto bel obraz z velikimi, temnorjavimi očmi. V okvir so bile ob strani z nožem izrezane besede, razvrščene kakor verzi:

Zeno in dom izgubil
in luč božjo,
nikoli vere izgubil,
nikoli upanja,
nikoli ljubezni.

Gospa je postavila podobo v kot, obrnila jo je v zid, kakor je stala poprej. Morda v večerni luči, morda v tihi misli se je zasvetil njen obraz in — morda od večerne luči, morda od tihe misli — je bila obžarjena boleost, zapisana na tistem, ki je gledal s slike z velikimi, otroškimi očmi.

„V ljubezni je luč božja, in v resnični veri je, in v trdnem upanju!...“

Ko se je zmračilo, je oblekla črno obleko in je zastrla s pajčolanom obraz.

IV

Traven je šel počasi preko vrta. Zla slutnja, ki se mu je bila zgenila v srcu, je rasla in se je razlila, prepojila ga je vse do nohtov.

„Kaj bi ženska? Z besedo udari, z roko nikoli...“

Ob misli nanjo so mu zakrnavele oči. Tako sovraži človek, ki je zahteval ljubezni in je dobil stud in strah za vbogajme.

„Dokler ne bo klečala pred menoj... dokler mi kolen ne bo objela...“

Otrok in trma

Ko je star otrok dve do tri leta, se iz mami- nega sončeca, očetove radosti in babičinega ve- selja prelevi v obup vse družine. Starši se spra- šujejo, ali je bila njihova vzgoja zares tako pravilna, kot so si dotlej domišljali. Otrok začne misliti po svoje, jekleno voljo ima, ki jo uveljavlja ob najbolj neprimernih trenutkih dneva pa tudi noči.

Na primer jutraj, pri oblačenju. Staršem se mudi na delo, malega je treba odpeljati v vr- tec. Otrok noče obleči žabic, ampak hoče imeti kratke hlače in dokolenke. Pri zajtrku sunko- vito odrine skodelico z mlekom, da se vse po- lije po mizi, in reče: „Ne bom!“

Ko se vračata z mamo ali očetom iz vrtca, zavijeta mimogrede v trgovino. Otrok zagleda krompirjev čips ali žvečilni gumi ali kaj po- dobnega. Vzame, tišči v pesti in še na misel mu ne pride, da bi poslušal pojasnjevanje: „Sedaj ne smeš tega, najprej boš doma pojedel juho.“ V pekarni se vrže po tleh in kriči kot jesihar, če ne gre vse po njegovem. Ko tuli na cesti, se mimoidoči ozirajo in zmajujejo z glavjo: „Tako majhen, pa tako neuzgojen. Kaj šele bo, ko zraste!“ Ali pa: „Če bi bil moj, bi mu jih naložil po zadnji plati, da bi si zapomnil.“

Pri tem pa otrok ni ne hudoben ne neuzgo- jen. Sam v prvo obdobje trme je zajadral in se zavedel svojega jaza. Prva trma se začne med drugim in tretjim letom otrokovega živ- ljenja, iz drobnih začetkov se stopnjuje pri nekaterih celo do hudih družinskih nesoglasij. Trma nastopi zato, ker otrok jasno občuti svoje želje, ni pa še dovolj bister, da bi jih znal povedati in razložiti. Staršem sporoča svoje želje pač na drugačen način. Tako, da se pri oblačenju zvija kot riba, ker ga tople ža- bice praskajo po nogah. Odriva mleko, ker si želi kakav. Otrok je zaradi nesoglasja svojih želja in želja staršev zelo zmeden. Muči ga negotovost. Kadar je trmast, je tudi sam zelo prizadet.

Seveda starši razumevanju, ki ga imajo do otrokovih želja, ne smejo vedno popuščati. Treba je postaviti določene meje. Otrok, ki mu starši pri vsakem napadu trme popustijo, se ne bo mogel razviti v močno osebnost. Le vedno bo tiraniziral svojo okolico.

Narobe je tudi, če vsako otrokovo upo- rnost zatremo že v kali. Otroci, ki jih vzgajamo s silo, se razvijajo v pridne, pohlevne in pri- lagodljive ljudi brez lastne volje. Takšni ljudje ne bodo uveljavljali ali zagovarjali svojega mnenja.

Otroku lahko pomagamo, da bo lažje prebo- lel obdobje trme. Dajmo mu priložnost, da bo potešil svojo potrebo po samostojnosti. Cim- manj stvari mu prepovedujemo in ukazujemo, tako se izognemo priložnostim za prepir.

Kadar le moremo, dajmo otroku možnost, da bo soodločil pri izbiri: Boš oblekel jopico ali plašč? Boš jedel piškot ali jabolko?

Če želimo kaj doseči, ne ukazujemo, ampak premislimo in povejmo kako drugače. Ne re- čemo torej: „Takoaj v posteljo!“, ampak: „Ali naj ti pred spanjem povem še pravljico?“

Ostanemo odločni, če gre za koristno stvar, če na primer zahtevamo od otroka nekaj, kar

Dobre klobase domačega zakola

Ob kolinah pripravljamo različne klobase po starih družinskih receptih. Sedaj, ko imamo zamrzovalno skrinjo, pa lahko poskusimo tu- di kaj novega. Najprej pa nekaj splošnih na- vodil, ki jih moramo upoštevati pri izdelo- vanju klobas.

Tudi pri domačem predelovanju mesa razli- kujemo tri glavne vrste klobas in sicer: kuha- ne ali obarjene, poltrajne in trajne.

Za vse kuhane oziroma obarjene klobase uporabljamo še toplo klavno meso, ki mora biti dobro oprano (če je potrebno) ali zbri- sano. Pristavimo ga v vrelo, malo slano vodo, da ohranimo več mesnega soka. Meso za tla- čenke je priporočljivo kuhati posebej.

Kuhanje pazljivo spremljamo in prenehamo, ko je meso primerno mehko. Prekuhamo, to je premehko meso, ne daje dobrih klobas, vedno je boljše, da je kuhano manj, kot preveč, ker se še potem mehča med barjenjem.

Vse mase za kuhane klobase, ki jih polni- mo v čreva in sveže porabimo, so lahko moč- neje začinjene. Čebulo, ki jo dodajemo, vedno prej sesekljamo in svetlo prepražimo. Ne pol- nimo prepolno, ker se masa še nakuha, barimo pri 80 do 85 stopinj Celzija.

Mesne mase za poltrajne in trajne klobase začinjemo raje manj kot preveč, ker začimbe delujejo še potem, ko klobase zore. Teh mas nikoli ne začinjamo s čebulo. Uporabljamo le dobro ohlajeno meso, pri katerem je že po- pustila mrtvaška otrplost. Mase za trajne klo- base polnimo le v naravna čreva, če hočemo dober in trajen izdelek. Soliter previdno upo- rabljamo. Na 50 kg mesa samo 20 do 30 g. Če ga je preveč, so klobase rade sivkaste. Po- leg solitra uporabljamo vedno tudi kladkor in sicer na 1 g solitra 1 žličko sladkorja.

Trajne klobase hranimo na zraku in v su- hem prostoru, varujemo jih pred različnimi ži- valskimi škodljivci.

Pri vseh mesnih izdelkih je čistoča glavno pravilo. Vse, kar pri delu rabimo, prej umi- jemo. Meso hranimo do uporabe pokrito s či- stimi prti.

NEKAJ RECEPTOV ZA BARIJENE KLOBASE

Krvavice s slanino

1 kg na kocke narezane slanine, 1/2 kg kuha- nih svinjskih kož, 1/2 kg svinjskega mesa, srce, sol, poper, majaron, piment, malo naribanega muškatnega oreška, 1 g solitra, 1 žlička slad- korja, 1 1/2 l krvi in približno 1/2 l juhe od ku- hanja mesa, goveja ali svinjska debela čreva.

Slanino v kosu tako dolgo kuhamo, da po- stane steklena, nato jo ohladimo in zrežemo na 1 cm velike kocke. Kožo skuhamo, ohla- dimo in srednje debelo zmeljemo na mesorez- nici. Svinjsko meso in srce prav tako zrežemo na 1 cm velike kocke. Previdno dodamo za- čimbe in vse skupaj zmešamo. Začinjamo raje dvakrat in vmes poskušamo. Posamezne za- čimbe ne smejo izstopati. Prilijemo precejeno

je zanj zdravo, primerno, varno. Ne vztraja- mo pa, če opazimo, da smo se pravzaprav zmotili. Otroke bo tako začutil, da se odloča- mo po pameti, in preudarku, spoznal bo, da ima naše ravnanje vzroke.

kri in postopoma dodajamo juho. Obeh teko- čin naj bo le toliko, da so ostale sestavine lepo povezane. Maso neprepolno damo v čreva in zavežemo. Barimo približno trideset ure v vo- di, ki jo držimo pri 85 stopinjah Celzija. Ta temperatura je dovolj visoka, da se mesne se- stavine skuhamo in beljakovina dobro zakrknje. Klobase pa ostanejo sočnejše, kot če prav burno vro, pri barjenju tudi ne pokajo.

Ako hočemo te klobase imeti daljši čas, jih obesimo dobro ohlajene za dva dni v lahen dim.

Klobase so primerne za zamrzovanje, maso pa lahko tudi pastiriziramo v pločevinkah, če imamo za to priliko.

KMEČKA JETRNA KLOBASA

1 kg jeter, 1 kg belega, nemastnega svinjske- ga mesa, 1/2 kg kož, prepražena čebula, 1/2 kg temnega svinjskega mesa, lahko tudi glavine, 1 kg prekajene slanine, 1/2 l juhe od kuhanja

Nekaj zanimivosti o vodovodu

Na stenah cevi po katerih teče pitna voda iz zbiralnika, se nabira apnenec. Zaradi predebele plasti apnenčaste obloge teče voda le počasi. Zanima nas, kako odstraniti apnenec in preprečiti ponovno odlaganje tega.

Z vodovodnimi zajetji se zajema podtalno vodo, ki se jo uporablja brez večjih kemičnih predelav. Talna voda se napaja s padavinsko vodo, ta pa izpira ozračje. Ker je v zraku precejšnja količina ogljikovega dvokisa, se le ta raztaplja v vodi. Pri raztapljanju ogljikovega dvokisa v vodi nastaja ogljikova kislina. Kadar padavinska voda teče skozi apnenčaste plasti, raztaplja ogljikova kislina apnenec, ki ga voda nosi s seboj. Zato je v apnenčastem terenu v vsaki vodi raztopljeno nekaj apnenca. Če se z apnenecem nasičena voda pretaka, da se apnenec lahko izloči iz vode (useda), se apnenec strdi. V naravi tako nastaja lehnjak. To je voljkav apnenčast kamen, ki ga uporabljajo gradbeništvo.

Če z apnenecem nasičeno vodo speljemo v vodovodno napeljavo, se apnenec useda na stene. Zato mora biti vodovodna napeljava izdelana tako, da jo na najbolj kritičnih mestih lahko čistimo. Torej spada v okvir rednega vzdrževanja vodovoda tudi čiščenje vodovodnega omrežja. Tako čiščenje se opravlja najpogostejše v zajetju, rezervoarju, na najnižjih mestih cevovoda (blatniki) itd. V sami zgradbi je instalirana vodovodna oprema izdelana tako, da je možno čiščenje. N. pr. bojler, pralni stroj itd.

Obstajajo pa tudi kemična sredstva s katerimi se prepreči izločanje apnenca iz vode. S takimi kemičnimi sredstvi se apnenec ponovno raztopi in ga voda odnaša naprej. Seveda pa je voda, ki vsebuje taka kemična sredstva, neužitna.

Vsaka zdrava pitna voda mora vsebovati nekaj mineralnih snovi, med katerimi je tudi apnenec. Kadar voda v zajetju vsebuje značne količine raztopljenega apnenca je priporočljivo, da se nekaj apnenca iz vode izloči, predno se jo spelje v vodovodno omrežje. Tako pospešeno „naravno“ izločanje apnenca se doseže s tem, da se vodo po zajetju močno prezračijo, nato pa se jo spelje v usedalnik, ki naj ima čim večjo notra- njo površino. Šele iz tega usedalnika naj se vodo spelje v rezervoar in vodovodno omrežje.

Pri zajemanju vode za potrebe posameznih domačij je priporočljivo, da se pred- hodno posvetujemo s strokovnjakom. Za hišne priključke se uporablja običajno 3/4" do 1" cevi. Cevi morajo biti položene od zajetja do zgradbe tako, da se odzračujejo; sicer nastane v cevi zračni mehur, ki zapre cev. Če cevi zaradi razgibanega terena ni možno speljati tako, da se odzračujejo v rezervoarju, je potrebno na najvišjih legah cevovoda namestiti zračnike.

Pri vsakem napeljevanju vodovodne instalacije vam bo strokovnjak na osnovi pre- gleda na kraju samem ter po zdravstveni analizi vode lahko podal navodila glede iz- vedbe del.

Viktor Žumer
dipl. kom. ing.

Spomnil se je na tisto uro, ko ji je na sončni verandi, ob jasni pomladi, pod dišečim zelenjem nateknil poročni prstan. Stala je pred njim kakor otrok, zardela in plaha... Nenadoma je okrenila glavo in prej zardeli obraz je pre- bledel... pred trenutkom še otrok, je bila nenadoma ženska, ki je spoznala. Na verando je bil stopil brat Edvard, truden, zamišljen, obraz bled in skoro brezizrazen. „Ne, ne!“ je vzkliknila nevesta in je hotela sneti prstan. Traven je bil ves prestrašen in osupel in jo je prijel za obovke roki. Ko se je ozrl, je ugledal Edvarda. „Saj je norec!“ je vzkliknil kakor brez uma. „Norec je, Helena šele včeraj je prišel iz blaznice!“

Edvard je gledal mirno s temnimi, globoko udrtimi očmi, kakor da bi videl zanimiv prizor in drugega nič. „Norec je, nazaj ga bomo poslali!“ je kričal Traven in ni vedel, kaj je kričal. „Kako ste... blatni!“ je vzkliknila nevesta, zajokala je naglas in je pobegnila. Zvečer je stala s povešeno glavo pred očetom in materjo in štirinajst dni nato je bila poroka... To je bilo pred desetimi leti...

Traven je udaril s palico in odsekal od grma golo mladiko.

„O kozarcu si govorila... tudi vi ste mi ga napolnili... vračam, kar sem dobil... Tudi jaz sem trpel, trpite!“

Odpahnil je vrtno duri in je stopil na kolovoz. Za ograjo je bila gosta senca, na zahodnem nebu pa je še gorela ve- černa zarja. Traven je vzdignil roko, da bi si potisnil klobuk globlje na čelo, ko se je nenadoma zavrtel v kolobarju in se je čudno stemnilo pred njegovimi očmi. Kri mu je zacurljala preko čela in padel je na obraz.

„Da boš drugikrat vedel, kaj se pravi pobijati poštene ljudi! Kar sem dobil, to vračam...“

V senco je izginil fant in je veselo zažvižgal. Pozna noč je bila, ko se je Traven vzdramil. Glava mu je bila težka, žejen je bil in mrz mu je bilo. Ni se spo- minjal, kje leži in je klical deklo... Ko se je spomnil, ga

je obšlo kakor bridkost in kakor grenka utrujenost. Zatisnil bi spet oči in bi ležal... Za zmerom, da bi ne videl več človeku v obraz.

Dvoje senc je hušnilo mimo. Traven se ni oglašil — kakor strah je bilo v njegovem srcu. Vzdignil se je počasi, brez klobuka in brez palice se je opotekal preko vrta. Poslopje je bilo temno, luči nikjer.

„Miha!“ je klical Traven.

Poslopje je bilo tiho, glasu od nikoder.

Nič več ni klical, strah je rasel v njegovem srcu.

Prestopil je prag; veža je bila prazna, njegovi težki, omahujoči koraki so odmevali, kakor po tuji hiši, po samot- nem gradu. Ni bilo človeka ne v veži ne v izbah; izumrl je grad in Traven je zazebló kakor ob razvalinah.

„Helena!“ je zaklical. Skozi odprte duri, od izbe do izbe je odmeval glas in ugasnil.

Traven se je vrnil v vežo in se je nameril na drugo stran proti dvorišču. Tam je sedela na pragu stara dekla, napol gluha Hana, in je lupila krompir.

„Kje so hlapci?“ je kričal.

„Pijo!“

„Kje?“

„Na fari!“

„Kje je žena?“

„Šla je!“

„Kam?“ je kričnil Traven in zazibalo se mu je pred očmi.

Dekla, ki se dotlej ni bila ozrla nanj, je vzdignila glavo, zakričala je in je pobegnila preko dvorišča. Njegov obraz je bil bled in zabrekli; dolgi curki strnjene krvi so se vlekli preko čela in preko lic.

Omahoval je kakor pijan od izbe do izbe, klical je in prosil, kričal in jokal. In z vso silo je bruhalo iz srca spo- znanje — ni bilo sovraštvo, ljubezen je bila, tista neizprosna ljubezen človeka, ki ubija in se v kesanju ubija sam.

Traven je legel z obrazom na divan in ga je zmočil s krvjo, ki je kapala počasi iz rane na temenu...

○

„Samo jaz sem bil in drug nobeden, ki jima je voščil lahko noč!“

„Jaz sem videla, ko sta stala ob ograji in nisem pozdra- vila, zato da bi ne videl kdo drugi.“

„Tudi srečno pot sem jima voščil; srečna je pot, če je ljubezen voznik!“

„Kam pojdeti, sama in žalostna?“

„Mlada in vesela! Glej, Francka, meni se zdi, da je treba samo prijazne besede in prijaznega pogleda in ozdrav- ljena je vsaka bolezen in vsaka žalost je pri kraju. Lahko bi mi bilo do smrti hudo, pa če bi tebe pogledal, bi minila bridkost, kakor da je nikoli ni bilo...“

Ker je bil večer lep in ker so se razmeknili oblaki in so zasijale zvezde, sta molčala...

○

Ob tistem času je vozil koleselj po veliki cesti proti mestu. Voznik je zelo priganjal in od konja se je kadilo.

V vozu sta sedela moški in ženska. On je bil do brade zavrt v težko suknjo, klobuk si je bil pomeknil skoro do obrvi. Kadar je prišel voz iz sence in se je zasvetilo nebo, se je prikazal bled obraz, upal in bolan.

Ona je bila zavita v črno haljo, širok klobuk je imela na glavi, obraz je zakrival pajčolan.

„Mir... mir... mir!“ je šepetal.

„Mir!“ je govorila ona. „Se veter ti ne bo dihnil v lice in tudi ne zla beseda in ne teman pogled... Tako se bo vzdignila iz miru luč, iz miru in iz ljubezni...“

Hladen jenski veter je pihal, hladno in tiho so sijale zvezde. Voz je zavil mimo hriba, utonil je v noč.

(Dolge v prihodnji številki)

Pred desetimi leti je bilo osnovano tako imenovano Russellovo sodišče, mednarodni tribunal, ki mu pripadajo strokovnjaki iz najrazličnejših držav in ki se je v minulem desetletju bavil že s številnimi primeri kršenja človekovih pravic, zatiranja narodov in drugih napadov na demokracijo. Posebno znano je postalo to sodišče po svojem odločnem nastopu v zvezi z ameriškim vmešavanjem v Indokino, ko je na podlagi dokumentov in pričevanj obsodilo Ameriko zaradi strašnih zločinov nad prebivalstvom Vietnama.

Eden izmed predsednikov tega mednarodnega tribunala je znani jugoslovanski zgodovinar, pisatelj in publicist Vladimir Dedijer, prav tako pa sodeluje tudi slovenski strokovnjak Rudi Rizman, asistent na fakulteti političnih ved v Ljubljani. S tema članoma Russellovega sodišča se je ob desetletnici mednarodnega tribunala pogovarjal sodelavec ljubljanskega tednika „Teleks“ Miodrag Bulatović. Njegove zapiske v glavnih izvirskih podatkih objavljamo tudi v našem listu.

TELEKS: Tovariš Dedijer, kateri družbeni pojavi so sprožili nastanek Russellovega razsodišča?

V. DEDIJER: Russellovo razsodišče je nastalo v pogojih odkrite agresije proti majhnim narodom, ki so bili na polni osvoboditve izpod kolonialnega suženjstva. Zato so tri glavne značilnosti tega razsodišča: boj proti imperializmu in hegemonizmu, boj proti množičnemu kršenju človekovih pravic z agresijo, genocidom, kulturnim genocidom ter boj proti drugim oblikam tiranstva. V II. svetovni vojni smo bili priče strahotnih zločinov. Organizacija združenih narodov je kodificirala te zločine in prva leta po vojni sklenila ustanoviti mednarodno kazensko sodišče, ki bo preganjalo vojne zločince, kjer koli že so. Velike sile pa niso nikdar dovolile, da bi se to sodišče tudi ustanovilo. Zato voditelj vietnamskega ljudstva Ho Si Minh, ko se je začela agresija ZDA, ni mogel dobiti pomoči od nobenega mednarodnega institucionalnega sodišča. Tukajle bom razkril zgodovinsko skrivnost: Ho Si Minh je dal spodbudo za ustanovitev nekega ljudskega, neformalnega svetovnega tribunala. Hkrati se je podobna zamisel porodila pri osebnostih, kakršna je britanski filozof in humanist Bertrand Russell, potem pa pri pisatelju Jeanu Paulu Sartru. Podobne ideje so bile tudi pri napredni ameriški mladini, ki se je v svoji domovini upirala militarizmu.

TELEKS: Kdo so bili prvi člani Russellovega razsodišča?

V. DEDIJER: Razen omenjenih so bili še bivši mehiški predsednik Lazaro Cardenas, filipinski pesnik in mučenec (12 let ječ) Amado Hernandez, vodja britanskih rudarjev Lawrence Daly, zahodnonemški pisatelj in humanist Günther Anders, švedski pisatelj Peter Weiss, francoska pisateljica Simone de Beauvoir, vojni tovariš Fidela Castra Melba Hernandez... torej je razsodišče po sestavi bilo in ostalo mednarodni tribunal, mednarodni, toda brez institucionalnih ključev. Bili smo in tudi ostali smo ljudje različnih filozofskih, idejnih in političnih pogledov. Združil nas je glas naše vesti.

TELEKS: Kakšna je bila Russellova vloga?

V. DEDIJER: Bil je iniciator in duša razsodišča! Njegova moč je bila v tem, da je dojel spremembe, ki so nastajale v svetu. Devetdeset let mu je bilo, toda občutil je, da raste prepada med bogato Evropo in Ameriko, tema otokoma obilja, ki sta plavala v ogromnem svetu bede in revščine. Russell je veliko naredil tudi pri organiziranju prvega razsodišča. Vodil je ogromno dopisovanje s Ho Si Minhom, Cu En-lajem, z voditelji uporniških ljudstev po vsem svetu. Ne pozabimo, da je bilo zadnje pismo Che Guevarre napisano prav Russellu in Sartru. Vsebine tega pisma še ne moremo objaviti. Ko bo to pismo sporočeno svetu, bo še bolj izpolnilo veličino tega modrega človeka. Russell je bil formalno predsednik sodišča. Izvršilni predsednik je bil Jean Paul Sartre. Sartrova lucidnost je bila in ostala fenomenalna, zlasti v polemikah s francoskim predsednikom Charlesom de Gaullem. Iz Deana Ruska, malega ameriškega profesorja z juga, toda tedanjega državnega sekretarja za zunanje zadeve ZDA, je napravil junjo! Znotraj tribunala pa je Sartre bil in tudi ostal najbolj demokratičen in najbolj strpen predsednik. Sartre je oster samo do sovražnika. Po Sartrovi zaslugi se je razširil krog razsodišča. Zlasti med umetniki, pisatelji, javnimi delavci nasploh. Tako je naš prijatelj postal tudi Pablo Picasso.

TELEKS: Kako je pa bilo razsodišče sprejeto pri evropskem in ameriškem establishmentu?

V. DEDIJER: Na noži De Gaulle nam je prepovedal prihajati v Francijo. Laburistična vlada v Londonu nam je prav tako zapirala vrata. Državni vrhovi v ZDA so javno dajali izjave, s katerimi so izražali prezir do Russela: imenovali so ga celo zmešanega starca. Torej se nismo imeli kje sestati. Ko smo si že prikrbeli preko nekega prijatelja velik naftni tanker (z „dvo-ranami“ in vsemi „napravami“), sta me Russell in Sartre napolnila v Skandinavijo, naj poskušam srečo pri tamkajšnjih državnikih. Slišal sem lekcijo o slabih plateh tribunala, toda na koncu so rekli: „Za naš zakon ne pre-

povedujejo in ne morejo prepovedati kakega takega sestanka.“ Poklonil sem se jim in se jim zahvalil za gostoljubje. Mesec dni kasneje smo zasedali v Stockholmu, potem v Københavnu. Kasneje sem zvedel, da se je predsednik ZDA Johnson ob obisku nekega skandinavskega državnika celo uro ostro jezil nad tem, ker je bila dovoljena navzočnost sodišča v Skandinaviji.

TELEKS: Kakšna je bila vaša vloga?

V. DEDIJER: Moja dolžnost predsedujočega je bila na zasedanjih ta, da sem ugotovil demokratično ugotavljanje resnice, da je bilo slišati obe strani, tako tožečega kot obtoženca. Tribunal je vladi ZDA poslal več vabil, naj pošlje svoje predstavnike, da bi odgovorili na obtožbe. Ko so ameriški in francoski izvedenci našega tribunala, ugledni profesorji iz teh držav, prinesli vzorce uničevalnih in prepovedanih orožij, je Pentagon v neki izjavi trdil, da vse to ni točno. Po sklepu našega sodišča sem prebral predlog, da so omenjeni izvedenci pripravljeni takoj odpoletovati v ZDA pred senatne odbore in zadevo dokazati. Tedaj je Pentagon umolknil! Ko pa so se pred sodiščem kot priče pokazali ameriški častniki in vojaki iz Vietnama, je nastal preobrat v skandinavskem javnem mnenju.

TELEKS: Kako so pa na Russellovo sodišče gledali pri nas?

V. DEDIJER: V glavnem pozitivno. Naša javnost je bila izčrpno obveščena. Ljubljana je bila eden izmed treh sedežev tribunala. Druga sta bila v Londonu in Parizu, odvisno od bivališča treh predsednikov sodišča. V Sloveniji je bil ustanovljen tudi poseben odbor za pomoč Russellovemu razsodišču.

Tudi jugoslovanski pravniki so pokazali veliko zanimanje za pojav in delo našega razsodišča. Seveda je logično, da so bila mnenja deljena: kako oceniti delo takega sodišča s stališča mednarodnega prava.

TELEKS: V začetku tega pogovora ste rekli, da še ne morete govoriti o

tudi moralno podporo.

TELEKS: Ali ste kakšne prispevke zavrnil?

V. DEDIJER: Le kako ne! Neki mlajši kolega se je zapletel v globoke pogovore z nekaterimi predstavniki zahodnonemškega gospodarstva. Ponujali so mu velik prispevek, ko pa so bili vprašani, iz kakšnih povod, je eden izmed njih priznal: „Veste, čez glavo imamo obtožb, da smo v minuli vojni delali zločine. Ko zdaj vidimo, da Russellovo sodišče za to „opravi“ obtožuje Američane, smo si kar od-dahnili: torej le nismo edini!“

TELEKS: Dedijer, kaj vas je vodilo, ko ste se priključili k takemu sodišču? In kako danes gledate nanj?

V. DEDIJER: Do tega naslednjega sodišča sem bil zabubljen v arhivsko delo. Takrat sem pisal obsežno knjigo „Sarajevski atentat 1914“. To sodišče me je vrnilo v življenje, v matico revolucionarnih dogodkov dandanašnjih dni. Resnično sem se vrnil v dni Sufjeske 1943. Srečal sem na tisoče mladih ljudi, kot tistih z Zelengore. Ponovno sem torej vstopil v svet novih idej. Prenehal sem se počutiti osamljen. Dobil sem novih moči, spoznanje, da se je treba do kraja boriti za resnico in pravico. Vendar, naj povem po pravici, mi stari intelektualci Evrope in Amerike smo malo prispevali k zmagi kmečkega vietnamskega ljudstva proti naj-sodobnejšemu vojnemu stroju na svetu. Nihče ni tega spoznanja izrazil lepše kot Sartre, ki je na hvalnice tribunala odgovoril mirno z razprostrtimi rokami: „Minuta vietnamske ofenzive Tel 1968 je naredila tisočkrat več za stvar vietnamskega ljudstva od vseh naših shodov.“

TELEKS: Kako pa vi, Rizman, gledate na tribunal?

R. RIZMAN: Russellovo sodišče se je odprlo k novim vprašanjem in protislovjem, ki jih vsiljuje čas in prostor konca tega stoletja. Tu mislim na pojave brutalizacije v tako imenovanih družbah obilja, mislim pa tudi na totalno centralizirane družbe. Brutalizacija se danes ne kaže izključno v politični obliki, temveč tudi v obliki brutalizirane narave in brutaliziranega okolja. Posebej bi hotel, če dovolite, poudariti odprlost Russellovega sodišča do nacionalnega vprašanja, tega svetovnega, celo univerzalnega problema, tega vprašanja, ki kot sem prepričan napoveduje svojo navzočnost tudi v prihajajočem stoletju.

TELEKS: Kaj svetu tega stoletja pomeni nacionalno vprašanje?

R. RIZMAN: Nacionalno vprašanje ni samo vprašanje povsem etnične eksistence, temveč je to tudi vprašanje resničnih svobod, vprašanje demokracije, vprašanje pravice do polnega integralnega kulturnega obstoja ljudi na tem planetu...

TELEKS: Tovariš Dedijer, kaj je bilo potem po zmagi pravice, po koncu

Russellovo sodišče obuja vest zoper neofašizem

mnogih skrivnostnih sodišča. To bi lahko, kot ste dejali, zlorabili sovražniki napredka. Ali lahko zdaj, ko smo sredi pripovedovanja, zastavimo vprašanje, ki bi vam ga postavil vsak drugi bralec: koliko je stalo eno zasedanje? In: odkod denar?

V. DEDIJER: Vprašanje je zelo umestno. Ima etičen in političen pomen. Pri takšnih ljudskih sodiščih so prvo, kar jim zagotavlja neodvisnost in svobodno delovanje, finančni skladi iz poštenih virov. To je sveto pravilo vseh revolucionarnih družin od davnine.

TELEKS: Zadovoljni smo s pojasnilom. Torej...

V. DEDIJER: Prvo zasedanje Russellovega sodišča je stalo čez pol milijona dolarjev. Največ je stalo delo anketnih komisij iz ZDA in Evrope v Vietnamu. Kar pa zadeva vire — moralno sem obvezen pred člani tribunala in ne morem povedati imen vseh darovalcev...

TELEKS: Povejte vsaj nekatere.

V. DEDIJER: Prvi je mošnji razvezal sam lord Russell. Tudi Sartrov prispevek je bil izdaten. Na Sartrovo prošnjo je Picasso tribunalu primaknil eno platno, ki smo ga dobro prodali...

TELEKS: Slišali smo, da ste tudi vi iz svojih avtorskih honorarjev za predavanja na tujih univerzah primaknili znesek 30.000 ameriških dolarjev.

V. DEDIJER: Ustanoviteljska pravica je sveta, dragi kolega: naj desnica ne ve, koliko vzame in daje levica!

TELEKS: Slišati je bilo tudi o prispevkih nekaterih državnikov iz neuvrščenih držav.

V. DEDIJER: Največji delež prispevkov smo dobili iz najbolj revnih dežel. In to iz drobniških prispevkov posameznikov, ki so si jih odrgovali od ust. V prispevkih in tisočih pisem smo čutili

zem, kot je povedal že Marx, poligon za izpopolnjevanje vseh tiranskih metod, kakršne je kasneje uporabljal na vsej zemeljski krogli.

Izdali smo prvo knjigo „Zločin v obdobju miru“, ki govori o intelektualcih kot tehnikih v procesu pritiskov.

Da ne naštevam neštehtih drugih akcij, v katerih smo morali sodelovati. Največ teh pozivov pa smo, žal, morali zavrniti...

TELEKS: Povejte kakšen primer.

V. DEDIJER: Odvetniki nekega stragovljenega revolucionarja so prišli z dokazi, da je „ta po starih, toda zdaj obnovljenih običajih, skupljen v ječi.“ Bilo je veliko tudi umišljenih, provokativnih prijav. Poskušali so, da bi človekove pravice v tej ali oni državi branili tedaj, ko bi to ustrezalo posameznim velikim silam, ki v bistvu niso zainteresirane za nadaljnjo humanizacijo sveta.

TELEKS: Doslej ste vedno odgovorili resnično in instinktivno, resnicoljubno. Slišimo, da je neofašizem že leta predmet globokih in vsestranskih raziskav v tribunalu. In tukaj ste, med prvimi na svetu, občutili to povampirjeno po-čast, to moro. Prosim vas, seznanite nas s tem delom.

V. DEDIJER: Opazili smo, da so se prva množična znamenja neofašizma pojavila v Latinski Ameriki. To je celina z najglobljimi družbenimi protislovji, kjer je zares mogoče opaziti pojave absolutne paverizacije: bogati so vse bogatejši, revni vse revnejši; hkrati je to območje, kjer je največja eksplozija populacije na svetu. Za vladajoče kroge je neofašizem najboljši način za ohranitev oblasti. Fašisti iz Evrope, ki so tamkaj, pa so si pri „eliti“ našli zatočišče, svojo teh-

niko in „izkušnje“ so ji dali na razpolago. Tam so tretje violine. Glavni izvedenci za neofašizem v Latinski Ameriki pa prihajajo iz ZDA, kjer imajo močni krogi zeleno celino za svoje neomejeno lovišče. Tako so se melode neofašistov zelo izpopolnile. Hiller in Mussolini sta dobra simbola, vendar že tudi zelo zastarela modela...

TELEKS: Svetovna in naša javnost sta obveščeni, da je tribunal za raziskovanje zatiranja v Latinski Ameriki delal polna štiri leta? Kako je to potekalo?

V. DEDIJER: Težko, spontano, kol vse drugo. Profesor na rimski univerzi Lelio Basso, član prvega našega tribunala, je imel leta 1971 predavanje v Cilu. Tam je srečal brazilske revolucionarje, ki so ga seznanili z množičnimi kršitvami človekovih pravic v Braziliji. O tem je bil poučen Sartre, ki je dal idejo, naj bi ustanovili tribunal za Latinsko Ameriko. To sodišče je zbralo najbolj vidne ljudi iz Južne in Severne Amerike: predvsem Pabla Neruda, bivšega predsednika Portorika Juana Bosha (ki ga je Johnson s svojimi marinci izgnal iz države), veliki pisatelj, kot na primer Gabriel Garcia Marquez, Julio Cortezar, afriški revolucionar Cabral, nekaj ameriških znanstvenikov-nobelovcev, slavni ameriški humanisti Spock, iz Evrope med drugimi francoski zgodovinar Albert Seau-boul, vodja sindikata italijanskih kovinarjev Bruno Trentin, predsednik vietnamskega vrhovnega sodišča Pham Van Bah in drugi. Po umoru Allendeja je vstopila v tribunal njegova vdova. Tribunal je zbral ogromno dokumentacijo. Pojavile so se na stotine prič iz Latinske Amerike. Dvakrat je bilo zasedanje v Rimu, enkrat v Bruslju. Osvelitili so vlogo multinacionalnih družb. Tribunal je obsodil kulturni ge-

Heimatdienst pred Russellovo sodišče

V zadnji številki „Teleksa“ sem z zanimanjem prebral podrobnosti o delu Russellovega sodišča, ki uživa v naprednih mednarodnih krogih velik ugled in avtoriteto. Tako opozarja na zločine mednarodne reakcije, ki bi jih sicer le mimogrede opazili.

Russellovo sodišče je obsodilo zaradi zločina celo veselo kot so ZDA, da o južnoameriških režimih ne govorimo. Oklevalec tudi ni z obsodbo zasedbe Češkoslovaške. Pri vsem tem pa me vznemirja dejstvo, da Russellovo sodišče vse do danes ni obsodilo avstrijske manjšinske politike, ki vsebuje vse elemente nasilja, od etnocida, neonacizma posameznikov, fizičnega nasilja na najbolj brutalen način, nedosegljivosti državnih služb za Slovence, bombnih atentatov, neizpolnjevanja državnih pogodb in česa vsega še! Tov. Dedijer kot ugleden član tega sodišča bi lahko bržkone opozoril na problem koroških Slovencev oziroma obsodbo nasilja nad njimi, ki je že tolikšno, da ne pozna meja. Na naslednjem zasedanju Russellovega sodišča bodo obsodili neofašizem. Mar ni to, kar se dogaja na Koroškem, ena od njegovih oblik?

Branko Jeranko, Sp. Mestinje 4, Pristava

nocid, začenši z evangelizacijo v 15. stoletju, do sodobnih oblik dekulturnizacije latinsko-ameriških ljudstev. Tribunal je za krivega razglasil Nixona in Kissingerja — zaradi zločina v Cilu...

TELEKS: Ali je tribunal obravnaval tudi zločine v drugih koncih sveta?

V. DEDIJER: Že vrsto let nas je Sartre opozarjal na nevarnosti neofašizma v Evropi, tej zibelki imperializma, kolonializma, hegemonizma in zlasti fašizma. Nedavno smo končali organizacijske priprave za ustanovitev tribunala, ki že zbira dokumentacijo o pojavih neofašizma v Zahodni Nemčiji. Obravnava predvsem tako imenovani „Berufsvorfall“, to je zakonsko prepoved komunistom in drugim levicarjem, da bi zaradi svojih ideoloških opredelitev dobili državno službo. Ne pozabimo, da so bili prav komunisti prva tarča Adolfa Hitlerja! Predlagal sem, naj bi obtožnico razširili tudi na druge oblike zatiranja človekove osebnosti, torej posameznikov in skupin. Tukaj imamo predvsem vse izrazitejši razizem; potem odkrito varovanje potolčenih fašističnih skupin in njihovih dosedanjih pristašev, ki kot emigranti uživajo zaščito in gostoljubje zelo močnih krogov.

TELEKS: Kako kot član tribunala in kot zgodovinar sarajevskega atentata 1914 gledate na dejavnost skupine Baader-Meinhoff?

V. DEDIJER: Razen družbenih razmer, iz katerih izhaja sarajevski atentat, sem študiral tudi pojave individualnega odpora v Zahodni Nemčiji, Avstriji, Italiji. Prišel sem — dokumentirano — do ugotovitve, da se individualna obramba pojavlja kot posledica zaostrevanja družbenih protislovij in okrepljenega vala represije s strani vladajočih krogov. Zame je patološka družba in ne posamezniki, ki se upirajo njeni sili. Zato je zame okrepljena dejavnost skupine Baader-Meinhoff samo dokaz, da obstaja neslrpnost s strani oblasti, uporaba gole sile proti tistim, ki ne verjamejo v totalitarno državo, da je pritisk tolikšen, da je neka lakšna obramba zgodovinsko pogojena. To ni le nemška posebnost. Imamo pojave krepitve totalitarizma, torej neofašizma, tudi v Italiji, v Franciji in drugod.

TELEKS: Katere organizacijske oblike ste uporabili pri razkrinkavanju politike interesnih sfer?

V. DEDIJER: Delali smo in še delamo studiozno. Po Russellovi smrti in ob stoletnici njegovega rojstva smo v Avstriji leta 1972 organizirali simpozij, na katerem je bilo sto naprednih znanstvenikov z vseh celin, kjer so prebrali referate o gonilnih silah imperializma in hegemonizma, potem vrsto referatov o zgodovinski interesni sferi do današnjega dne. Minulo jesen, torej leta 1976, smo prišli do ugotovitve, da so nastali pogoji za ustanovitev posebnega tribunala za raziskovanje najnovejših pojavov na področju interesnih sfer in tajne diplomacije.

TELEKS: Tovariš Rizman, Dedijer pravi, da na mladih svet stoji. Če je to točno, nam povejte, prosim, kako gledate na dejavnost Russellovega sodišča in na njegovo prihodnost?

R. RIZMAN: Zastavlja se vprašanje resnične izvršilne moči antiinstitucije, kakršna je ta tribunal. Jasno je: za njim ne stoji neka formalna organizirana represivna sila. No, primer ali izkušnja nürnberškega procesa kaže, da samo moralna moč ne zadošča in da fašizem ni pobit do konca. Tudi danes poslušamo o življenju preživelih zločincev. Toda mi ne pozabljamo, da imajo ideje veliko moč. Hopenja zatiranja se skozi Russellovo sodišče in skozi podobne organizacijske oblike kažejo kot oponirajo idejam množične fizične in duhovne represije, militarizmu, posebej novim načrtom desnice. Naša antiinstitucija, in tudi podobne, če so, utrjujejo zavest, rekel bi samozavest ljudi. Samozavest je po moji sodbi eden izmed prvih pogojev odpora...

Na vseh področjih našega narodnega življenja...

(Nadaljevanje s 1. strani)

in enem izmed gibal družbenega življenja ni zadovoljiva, ker ne zagotavlja enakopravnosti.

Pri svojem delu se bomo zavzemali za doseg popolne enakopravnosti slovenske narodne skupnosti na vseh področjih vzgoje in izobraževanja, tako v predšolski vzgoji, v obveznem, poklicnem, strokovnem, srednjem in višjem šolstvu ter v izobraževanju odraslih.

V vzgojnih in izobraževalnih ustanovah v našem stremeljenju za sožitjem obeh narodov na Koroškem v pogojih vsestranske družbene enakopravnosti zahtevamo enakopravno upoštevanje slovenskega jezika in kulture ter zgodovinskega razvoja slovenskega naroda. S tem v zvezi se bomo zavzemali za dvojezično vzgojo v otroških vrtcih na narodnostno mešanem ozemlju, tudi v prihodnje bomo proti ukinitvi nižje organiziranih dvojezičnih osnovnih šol, ker imamo ta proces za sirmoženje važnega področja podeželske infrastrukture. Zahtevamo ustanovitve dvojezične trgovske šole. Preiskali bomo vse možnosti, da bo kmečka mladina spet dobila ustrezno možnost strokovne izobrazbe v slovenskem jeziku, in skrbeli bomo za širšo ponudbo na področju izobraževanja odraslih.

Ne glede na to, da odklanjamo sedanje ureditve na področju manjšinskega šolstva, ker ne zagotavlja elementarnega pouka vseh slovenskih otrok tudi v slovenskem jeziku, bomo nadaljevali z informacijskimi akcijami za pripravljanje k dvojezičnemu pouku slovenščine kot predmeta. Borili se bomo proti ožjenju vloge slovenskega jezika na vseh ravneh razvoja in izobraževanja. Nadaljevali bomo z znanstvenimi raziskavami razmer na področju manjšinskega šolstva. Vse-

stransko bomo podpirali pobude učnih moči za pouk v slovenščini, pri delu za izboljšanje vsebinske, pedagoške in metodične ravni pouka, na primer na širokem področju učnih knjig, slovenskega šolskega lista, učil in drugih pripomočkov ter pomagali pri uresničevanju teh načrtov.

Zavzemali se bomo za tesnejše vključevanje učiteljev v kulturno, izobraževalno, znanstveno in strokovno dejavnost naše narodne skupnosti. V sodelovanju z učitelji se bomo zavzeli za takšno ureditev manjšinskega šolskega oddelka pri koroški deželni vladi, ki bo najbolj ustrezala in odgovarjala potrebam slovenske narodne skupnosti v celoti in čim bolj uspešnem delovanju slovenskih učiteljev na dvojezičnih šolah.

● Informacijska dejavnost

Na področju sredstev javnega obveščanja si bo ZSO prizadevala za izgradnjo že obstoječih struktur posebno kar zadeva radio ter v tej zvezi zahteva dodelitev takega oddajnega časa za slovenske oddaje, ki bo odgovarjal potrebam koroških Slovencev. Prav tako si bo prizadevala za upoštevanje manjšine v drugih sredstvih javnega obveščanja, kot je to predvsem televizija. Pričakujemo, da se bodo končno realizirale zahteve koroških Slovencev glede enakopravnega sodelovanja obeh osrednjih organizacij pri oblikovanju slovenskih oddaj avstrijskega radija in televizije; to velja zlasti glede oblikovanja takih oddaj, ki bodo odgovarjale potrebam slovensko govorečega prebivalstva na Koroškem.

Na osnovi pravnega in dejanskega stanja v zvezi z vprašanjem TV-pretvornika na Peči odločno zahtevamo od vlade in ORF, da čimprej dasta formalno privoljenje za njegovo oblikovanje; v kolikor pa bi avstrijska pristojna mesta še nadalje zavlačevala in preprečevala delovanje pretvornika

na Peči, zahtevamo od RTV Ljubljana, da takoj prične z obratovanjem.

ZSO si bo prizadevala tudi za izdelavo novih konceptov obveščanja, na podlagi katerih bi bolj kot doslej skušala tako med zavednimi kot tudi med delno že ponemčenimi Slovenci in nemškogovorečimi državljani ustvarjati bolj demokratično javno mnenje. Zavzela se bo za to, da bi obe osrednji organizaciji skupno še bolj izgradili informacijski center koroških Slovencev. Za realizacijo teh načrtov pa zahteva in pričakuje podporo tudi iz javnih sredstev.

● Gospodarsko uveljavljanje

ZSO si bo prizadevala za polnopravni razvoj Koroške in še posebej dvojezičnega ozemlja južne Koroške, ki mora biti v celoti prostor življenjskih funkcij tamkaj živečega prebivalstva. Prepričani smo, da slovenska manjšina lahko tudi na področju gospodarstva predstavlja povezovalni člen med matico in Koroško. V zvezi s tem se bomo zavzemali za odprto mejo, za sklenitev ustreznega maloprodajnega blagovnega sporazuma, za industrijsko kooperacijo med Slovenijo in Koroško oz. Jugoslavijo in Avstrijo ter za vsestranski razvoj južnokoroškega prostora v korist nemško in slovensko govorečega prebivalstva. Zavzeli se bomo za ustrezno izobraževanje kadrov, ki bodo skupaj s prebivalstvom nasilili teh procesov; v sodelovanju z ustreznimi dejavniki bomo skušali uvesti poklicno posvetovanje srednješolcev na slovenski gimnaziji.

Smatramo, da je potrebna izdelava ustreznega gospodarskega načrta, ki bo upošteval zgoraj navedene komponente in predvsem potrebe domačega prebivalstva. V tej zvezi bi bilo treba skrbeti tudi za aktiviranje določenih dejavnosti na združenem področju.

— 12.40 Pihalne godbe vam igrajo — 14.16 Naši umetniki mladim poslušalcem — 14.30 Voščila — 16.00 Vrtljak — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.05 Moment musical — 19.45 Z blejskim kvintetom — 20.00 Stop pops 20 — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.20 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.15 Jazz pred polnočjo — 24.00 Poročila — 0.05 Prijetno do 4.30!

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 26. 11.: 16.00 Start sodnik — 17.00 Jolly box — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Namizijeni zdravnik — 21.55 Šport — 22.25 Beg v Nevado — 23.50 Poročila.

NEDELJA, 27. 11.: 15.30 Morski volk — 17.00 Volk in sedem kozličev — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Vodil skozi avstrijsko ljudsko glasbo — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Adventni pogovor — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Demoni — 21.55 Šport — 22.05 Tele-srečanje — 22.05 Poročila.

PONEDELJEK, 28. 11.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Kaj bi lahko postal? — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Morski volk — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Omaruru — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.55 Ceste San Francisca — 21.45 Poročila in šport.

TOREK, 29. 11.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Snov in prostor — 10.30 Ti si čudovit — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živalski raji — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Riziko — 21.10 Vaš nastop, prosim — 21.55 Sredozemsko morje — 22.50 Poročila in šport.

SREDA, 30. 11.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Ekologija — 10.30 Prokletstvo mumije — 17.00 Medvedek Pezi — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dr. Doolitile — 18.25 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Tele-muzej — 20.10 Skrivnosti morja — 21.00 Moji stanovanjski najemniki so najboljši — 21.45 Poročila in šport.

ČETRTEK, 1. 12.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina — 10.00 Obraz staretelj — 10.30 Če se strga verige — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Televizijska kuhinja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Dan, ko je bil ugrabljen papež.

PETEK, 2. 12.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Ženski zdravnik dr. Pratorius — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dvorno gledališče — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije

DOBRA KNJIGA

NAJLEPŠE MIKLAVŽEVO DARILO

V teh tednih in dneh izbira Miklavž darila za pridne otroke. Pomagajmo mu, da bodo otroci res zadovoljni z darilom. Se vedno velja: najlepše darilo je dobra knjiga.

Iz bogate zaloge otroških knjig navajamo tokrat nekaj zvezkov iz zbirke velikih slikanic, ki bodo s svojimi pestrimi ilustracijami razveselile slehernega otroka.

- Svetlana Makarovič: **ŠKRAT KUZMA DOBI NAGRADO**, karl. 30
- Vida Brest: **PRODAJAMO ZA GUMBE**, karl. 45
- Svetlana Makarovič: **PEKARNA MIŠMAŠ**, karl. 30
- Saša Vegri: **JURE KVAK-KVAK**, karl. 40
- Leopold Suhodolčan: **DYANAJST SLONOV**, karl. 54
- Svetlana Makarovič: **ŽIVALSKA OLIMPIJADA**, karl. 54
- Hans Ch. Andersen: **VŽIGALNIK**, karl. 60
- Fran Levstik: **MARTIN KRPA**, karl. 70
- Vida Brest: **TRI BOTRE LISIČICE**, karl. 50
- Svetlana Makarovič: **ALADINOVA ČUDEŽNA SVETILKA**, br. 40
- L. Suhodolčan: **KAM SE JE SKRIL KROJAČEK HLAČEK**, karl. 30

Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti. Sicer pa ima knjigarna bogato zalogo najrazličnejših slovenskih knjig za najmlajše, za mladino in za odrasle.

KNJIGARNA „NAŠA KNJIGA“ CELOVEC, PAVLIČEVA 5—7

je — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Servis-box — 20.15 Oddaja XY — 21.20 In pride sovražnik v deželo — 22.05 Šport — 22.10 Vražji musketir — 23.55 XY — obvestila in reakcije — 0.10 Poročila.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 26. 11.: 8.00 Profesor Baltazar — 8.10 Z besedo in sliki — 8.25 Potovanje okrog sveta — 8.40 Raziskovanje se nadaljuje, igramo se gledališče — 9.05 Morda vas zanima: Tone Svetina — 9.40 Umiranje gozdov — 9.50 Varstvo pri delu — 10.00 Dokumentarna oddaja — Jennie, barvna nadaljevanka — 16.25 Rokomet — 17.45 Mladinski film — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanje-politični komentar — 20.00 Žetnik — 20.35 Nemirni kavboj — 22.15 Dnevnik — 22.30 625.

NEDELJA, 27. 11.: 8.20 Poročila — 8.25 Za nedeljsko dobro jutro — 8.55 625 — 9.35 Gospa Bovy — 10.30 Slavnost ob koncu del na kanalu Donava—Tisa—Donava — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.15 Karino — 12.40 Ostržek — 13.05 Poročila — Nedeljsko popoldne — 17.50 Košarka — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Nikola Tesla — 21.05 Svet okoli Jastrebarskega — 21.40 Miniature: Vizije Vide Fakinove — 21.55 Dnevnik — 22.15 Športni pregled.

PONEDELJEK, 28. 11.: 17.10 Glasbena pravljica — 17.25 Zakoni divjine — 17.50 Obzorik — 18.05 Raziskovalna ladja — 18.15 Varstvo pri delu — 18.30 Dogovorili smo se — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Bombaški proces — 21.35 Kulturne diagonale — 22.20 Dnevnik.

TOREK, 29. 11.: 9.40 Poročila — 9.45 Pesmi izpod Bohorja — 10.15 Potovanje okrog sveta — 10.30 Črna puščica — 10.45 Trije filmi Charlieja Chaplina — 12.10 Poročila — 15.00 Slavnostna prireditev ob dnevu

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje“ vabi na predvajanje slovenskega barvnega filma po istoimenskem romanu Miška Kranjca

„POVEST O DOBRIH LJUDEH“

v nedeljo 27. novembra 1977 ob 14.30 uri v društveni sobi Dollichgasse 4. Film predvaja Slovenska prosvetna zveza.

Ljubitelji lepih filmov prisrčno vabljeni!

O d b o r

kovinarjev — 15.50 Vlak v snegu — 17.15 Poročila — 17.20 Košarka — 18.50 Muppet show — 19.30 Dnevnik — 20.00 Bombaški proces — 21.30 Glasbena oddaja — 21.50 Kitajska — 22.30 Dnevnik.

SREDA, 30. 11.: 9.30 Poročila — 9.35 Risanke — 9.55 Z besedo in sliki — 10.05 Zakladi britanskega muzeja — 10.30 Promenadni koncert — 11.00 Prva lastovka — 12.10 Poročila — 17.50 Gregec-Kobilica — 18.05 Poročila — 18.10 Jugoslovanska trimška televizija — 18.45 Od vsakega jutra raste dan — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Kozara — 22.10 Dnevnik.

ČETRTEK, 1. 12.: 9.00 Šolska oddaja — 17.25 Profesor Baltazar — 17.35 Obzorik — 17.50 Eksperiment v koralnih čerch — 18.45 Odprava v različnih smereh — 19.30 Dnevnik — 20.00 Prijatelj in sosedje — 20.35 Pogovor o... — 21.25 Od glave do pete.

PETEK, 2. 12.: 8.45 Šolska oddaja — 17.10 Krizem kražem — 17.20 Pisani svet — 17.55 Obzorik — 18.10 Tuja folklor: Ball — 18.40 Mozaik — 18.45 Oblikovanje gline — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski notranje-politični komentar — 20.00 Jennie — 20.55 Razgledi: Katera bo prva kolo popeljala — 21.40 Spencerjevi piloti — 22.35 Dnevnik — 22.50 Šahovski komentar.

Klub jugoslovanskih delavcev „Triglav“ vabi v počastitev Dneva republike na

SVEČANO PRIREDITEV

ki bo v nedeljo 27. novembra 1977 ob 16. uri v Delavski zbornici v Celovcu.

Nastopa kulturno-umetniški ansambel

TANEC

iz Skopja s pesmimi in plesi narodov in narodnosti Jugoslavije.

Vsi prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ vabi na predavanje s skioptičnimi slikami

„TO SO RADIŠE“

v soboto 26. novembra 1977 ob 19.30 uri pri Taverju na Radišah.

Tomaž Ogris bo predvajal barvne slike o življenju in delu na Radišah.

K udeležbi vabi

O d b o r

Prosvetno društvo v Velikovicu vabi na

OBČNI ZBOR

ki bo v nedeljo 20. novembra ob 14.30 uri v gospodinjstvi šoli v Št. Rupertu pri Velikovicu.

Po občnem zboru, ob 15.30 uri bo lutkovna skupina KDZ uprizorila igro

Užaljeni medvedek

h kateri so posebno otroci prisrčno vabljeni!

O d b o r

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Oton Župančič

Veronika Deseniška

tragedija v treh delih (pet dejanj)

OB OBLETNICI PESNIKOVEGA ROJSTVA

v četrtek 8. decembra 1977, ob 14. uri v Mestnem gledališču v Celovcu.

Na osrednjo prireditev vabi Krščanska kulturna zveza v Celovcu.

Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji vabi na

LITERARNI VEČER MILKE HARTMANOVE

ki bo v sredo 30. novembra ob 20. uri v Galeriji Hildebrand, Celovec, Wiesbadener Straße 3 Slovenske in nemške pesmi bosta brala Milka Hartmanova in Siegfried Kerzberger, dijaki slovenske gimnazije pa bodo zapeli nekaj Milkinih pesmi.

PREDAVANJE FILMA „VRNITEV“

(v nemščini)

v petek 2. decembra ob 20. uri, prav tako v Galeriji Hildebrand.

Prisrčno vabljeni!

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 26. 11.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 27. 11.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darila vam bo.

PONEDELJEK, 28. 11.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Koncert Mladinskega pevskega zbora iz Maribora (1. del).

TOREK, 29. 11.: 9.30 Za našo vas — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport.

SREDA, 30. 11.: 13.40 Celovski radijski dnevnik — „Zvenelo moje cvetje“ (ljudske pesmi) — Cerkev in svet.

ČETRTEK, 1. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Dr. P. Apovnik: Pravni nasveti za vsakogar — Koncert Mladinskega pevskega zbora iz Maribora (2. del).

PETEK, 2. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — M. Kumer-Črčej: Iz popotne torbe.

RADIO LJUBLJANA

SOBOTA, 26. 11.: 4.30 Dobro jutro! — 7.20 Beseda na današnji dan — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tehnik — 9.35 Mladina poje — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Sedem dni na radiu — 12.40 Veseli domači napravi — 14.05 Iz dela Glasbene mladine Slovenije — 14.25 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji — 16.00 Vrtljak — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.05 Grema v kino — 19.45 Z ansamblom Bojan Adamič in Latinos — 23.05 Popularnih dvajset — 23.00 Poročila — 0.05 Prijetno do 4.30.

NEDELJA, 27. 11.: 4.30 Dobro jutro! — 6.15 Danes je nedelja — 8.07 Veseli tobogan — 9.05 Še pomnite, tovariši... — 10.05 Nedeljska panorama lahke glasbe — 11.00 Pogovor s poslušalci — 11.15 Voščila — 13.20 Nedeljska reportaža — 14.05 Nedeljsko popoldne — 17.50 Zabavna radijska igra — 19.45 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Skupni program JRT — 24.00 Poročila — 9.05 Prijetno do 4.30.

PONEDELJEK, 28. 11.: 4.30 Dobro jutro! — 7.20 Beseda na današnji dan — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Ringa raja — 9.40 Vedre melodije — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Za vsakogar nekaj — 12.40 Pihalne godbe na koncertnem odru — 14.05 Pojo amaterski zbori — 14.30 Voščila — 16.00 Vrtljak — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.05 Izročila tisočletij — 18.25 Zvočni signali — 19.45 S Celjskim instrumentalnim kvintetom — 20.00 Kulturni glasbus — 20.10 Pavel Šivic: Cortesova vrnitev — 22.20 Plesna glasba z malimi ansambli — 23.05 Literarni nohturno — 23.15 Popevke iz jugoslovanskih studiev — 24.00 Poročila.

TOREK, 29. 11.: 4.30 Republiki v pozdrav — 7.20 Beseda na današnji dan — 8.07 Matineja za praznik — 9.25 Danes republika praznik slavi — 10.05 „Iz borbe do svetlih dni“ — 11.05 E. Kardelj: Moč Titove ljudske države — 12.10 Čestitke za praznik — 13.20 Nagelj iz Režije — 14.15 Produktivnost — osnova razvoja — 15.35 Pesmi evropskega odpora proti fašizmu — 16.00 V svetu nismo sami — 17.05 Pesmi svobodnih oblik — 18.25 V jugoslovanskem

plesnem ritmu — 19.45 Z ansamblom Milana Ferleža — 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi — 20.30 Radijska igra — 21.15 Bela krizantema — 22.20 Za ples in razvedrilo — 23.05 Literarni nohturno — 0.05 Prijetno do 4.30!

SREDA, 30. 11.: 4.30 Dobro jutro! — 7.20 Beseda na današnji dan — 8.07 Matineja za praznik — 9.05 Vseposvoda so prijatelji — 9.35 Kaj je domovina — 10.05 Naš obisk v organizaciji združenega dela — 11.05 Dr. Josip Rus: Spomini na pot v Jajce —

Katoliška visokošolska mladina Avstrije na Dunaju prireja v času od 18. novembra do 4. decembra na Dunaju, Ebendorferstraße 8

DNEVE SREČANJA S KOROŠKIMI SLOVENCMI

V okviru le-teh bo razstava slikarja Valentina Omana; predvajanje filma „Tujci v domovini“; podijska diskusija; literarni večer in dvojezična božja služba.

Prisrčno vabljeni!

11.25 Glasbena izročila osvobodilnega boja — 12.10 Lepe melodije — 12.30 Nastop zbora „Danica“ v OZN — 13.20 Jugoslavija in Združeni narodi — 14.05 Sonce bratstva — 15.15 V razpoloženju narodnih pesmi — 16.00 Loto vrtljak — 17.05 Z našimi opernimi pevci — 18.05 Zimzelen pod snegom — 19.45 Z ansamblom štirje kovači — 20.00 Koncert iz našega studia — 22.20 S festivalov Jazza — 23.05 Literarni nohturno — 23.15 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe — 24.00 Poročila — 0.05 Prijetno do 4.30!

ČETRTEK, 1. 12.: 4.30 Dobro jutro! — 7.20 Beseda na današnji dan — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Ljudsko izročilo v zborovski glasbi — 10.15 Ljudsko izročilo v zborovski glasbi — 10.45 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Uganite, pa vam zaigramo po želji — 12.40 Od vasi do vasi — 14.05 Kaj radi poslušajo — 15.00 Dogodki in odmevi — 16.00 Vrtljak — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.05 Z opernih odrov — 19.45 Z ansamblom Jože Kampeč — 20.00 Četrtno večer domačih pesmi in naprevov — 21.00 Literarni večer — 21.40 Lepe melodije — 22.20 Godalni kvartet — 23.15 Paleta popevk in plesnih ritmov — 24.00 Poročila — 0.05 Prijetno do 4.30!

PETEK, 2. 12.: 4.30 Dobro jutro! — 7.20 Beseda na današnji dan — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.30 Iz glasbene tradicije jugoslovanskih narodov in narodnosti — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Znano in priljubljeno